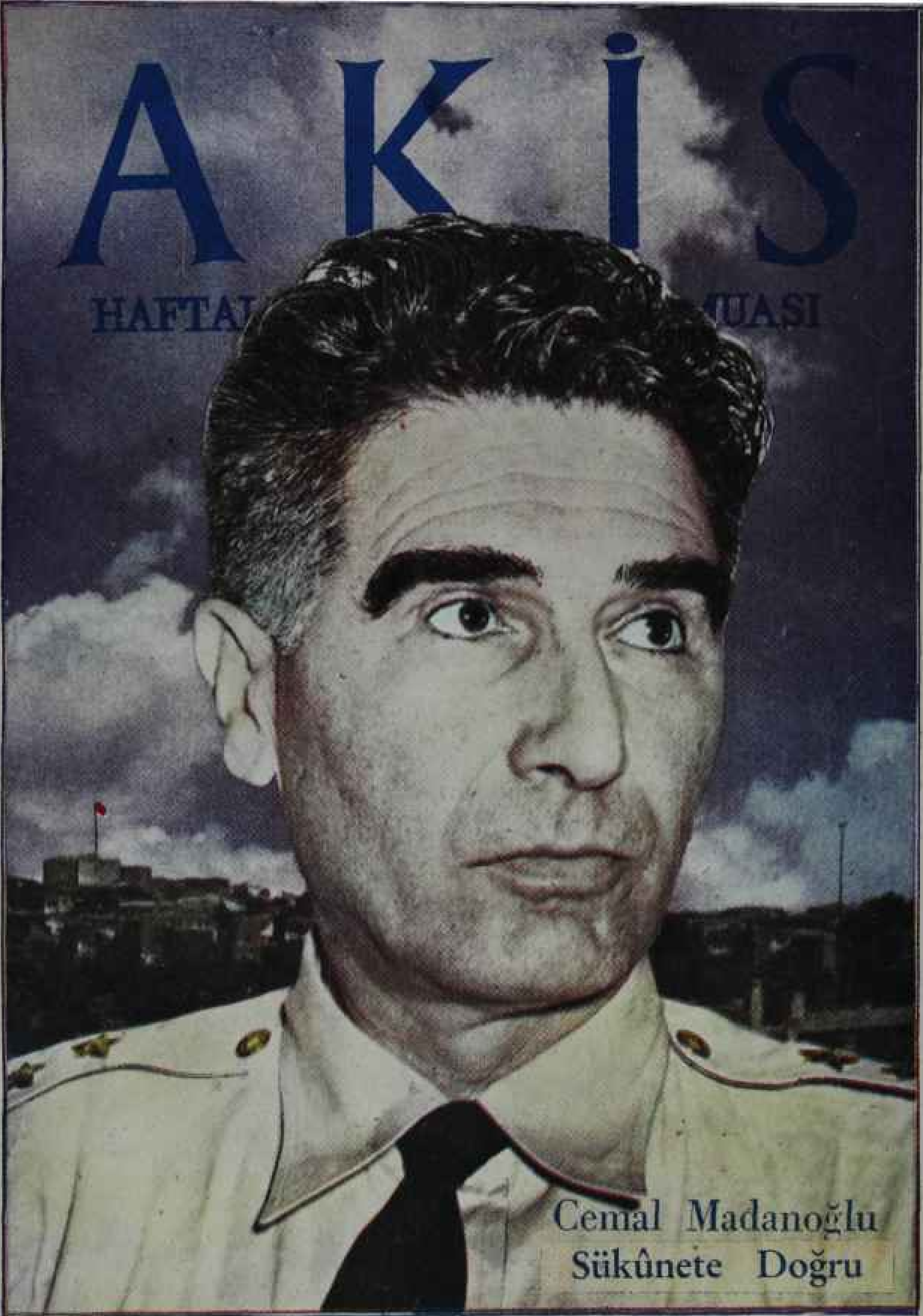
AKİS

HAFTAL... MUASI

Cemal Madanoğlu
Sükûnete Doğru

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXI, Sayı: 366

Yazı İşleri

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 11 89 98 P. K. 582 - Ankara

*

İdare :

Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgarlı Matbaa Tel : 11 52 21

*

Başyazar

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü

Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :

5 aylık	(12 nüsha)	: 10.00 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 20.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	: 40.00 lira

İlan şartları :

Santimi : 20 Lira

3 renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlan işleri :

Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :

Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı **yer :**

Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih : 2.7.1961

Kapak resmimiz

Cemal Madanoğlu

Beklenen General

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Uzun bir süredir Ankaradan ayrılmayan İsmet İnönünün, geride bıraktığımız haftanın başlarında İstanbula gidişi politikanın siklet merkezini bir anda Marmara sahillerine naklediverdi. İnönü, her yaz yaptığının aksi olarak Maltepeye, oğlu Ömer İnönünün evine indi. Bunun sebebi, Heybeliadada Yüksek Adalet Divanı üyelerinin bulunmasıdır. Yassıadada kararların verilmek üzere olduğu şu sırada, memleketin 1 numaralı devlet adamı, ince bir düşüncenin eseri olarak hakimlerle aynı küçük adada yaz geçirmek istemedi. Yüksek Divanın çalışmaları üzerine en ufak bir gölgenin düşmemesi bahsinde son derece dikkatli olan C. H.P. Genel Başkanı gider gitmez denize girdi ve pek dağdağalı geçmiş bir yılın yorgunluklarını giderdi. Ama İnönünün İstanbuldaki ikameti gibi, dinlenme fırsatı da uzun sürmeyecektir. Zira C. H. P. Genel Başkanı 3 Temmuz günü Taksim meydanında partisinin tertiplediği dev "Anayasa Mitingi"nde konuşacak, iki gün sonra da basın mensuplarının suallerine bir basın toplantısında cevap verecektir.

İnönü, İstanbula vardığı andan itibaren AKİS'in İstanbul ekibinin objektifi altına düştü. AKİS, Genel Başkam başka hiç, kimsenin muktedir olamayacağı derecede yakından takip imkanım buldu, İnönüyle alâkalı yazı, YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın başında, "Politikaodar" başlığı altında yayınlanmaktadır. Okuyucularımız o yazıda, günün en alâka çekici hâdiseleri karşısında memleketin 1 numaralı devlet adamının tutumunu bulacaklardır. İnönünün İstanbuldaki eğlenceli karşılanışından, Taksim mitinginin hazırlanışına kadar tütün hâdiseleri AKİS okuyucuları o yazıdan öğreneceklerdir.

İnönünün İstanbula geldiği günlerde, "Cemal Madanoğlu Hâdisesi" yeni ve mühim bazı gelişmeler göstermekteydi. İhtilâlin mert generali, her gün gazete sütunlarına geçmekten kurtulunca ve çok konuşmama mahzurlarım görüp anlayınca bir belirli görüşün adamı olarak yeniden dikkati çekti. Cemal Madanoğlu, İhtilâlin en az tanınan adamıdır ve bu, 27 Mayıstan beri takip ettiği bir tutumun neticesidir. Üç yıldızlı general biç bir gazeteciye ne bir hususi demeç vermiş, ne hayatım anlatmış, ne biyografisi hakkında, Savunma Bakanlığı arşivlerinde mevcut bilginin dışında açıklamada bulunmuştur. AKİS, Madanoğluyu okuyucularına tanıtmak için "Kapak Adamı" yapmaya karar verdiğinde böyle bir mahzurla karşılaştı. Meselâ Cumhuriyet gazetesi, İhtilâlin ilk aylarında M. B. K. üyelerini tanıtan bir seri yazı yayınlamıştı. Madanoğlu, o tarihte bile böyle bir görüşme teklif ini reddetmişti. Nitekim, AKİS'in İstanbul temsilcisi tarafından bu husus kendisine bildirildiğinde ilk işi "Olmaz! Olmaz!" olmuştur. Buna rağmen okuyucularımız, İstanbul temsilcimiz Kayhan Sağlamer tarafından hazırlanmış olan "M. B. K." yazısını okuduklarında Generalin AKİS'ten kaçmaya pek de muvaffak olamadığım göreceklerdir.

Bu hafta, mecmuanın en eğlenceli yazısı BASIN sayfasında, "Haberler" başlığı altında verilmektedir, İnanılmaz şekilde, ilk harfinden son harfine uydurulmuş ve et meşrepte bir gazeteden ötekine, ötekinden berikine paslaşa paşlaşa "Bütün Türkiyenin bahsettiği mesele" haline getirilmiş bir "Baskın Hâdisesi"nln, beklenildiği gibi paslaşanların kalesine zımba misâli bir golle neticelenmesinin hikâyesi sizi kahkahalarla güldürecektir. Hele hikâyenin sonunda, uydurukçuların elinde kalanın neden ibaret olduğunu öğrenmek AKİS okuyucularının pek hoşuna gidecek, AKİS'in de, mensuplarının da tekin olmadıkları hususunda bir yeni ders yerine geçecektir. AKİS'in sinema sayfalarında bu hafta sinema dünyasının en aktüel hâdisesi Berlin Film Festivali anlatılmaktadır Festivali bütün canlılığıyla, takip eden bir AKİS'çi bu hafta ilk yazısını bize ulaştırmış bulunuyor. Sinema yazarımız Tarik Dursun K. nın kaleminden naklettiğimiz "Festivaller" yazısını beğeneceğinizi ümit ediyoruz,

Saygılarımızla **AKİS**

Cilt:XXL,Sayı: 366

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

3 TEMMUZ 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Kalabalık halk topluluğu
Evet!

Millet

Sandık başına!

Bu sayının üzerine AKİS'in bir yeni sayısı eklenmeden Türk milleti, inşallah pek büyük bir çoğunluğuyla sandık bacına gidecek ve yeni Anayasa hakkındaki kararını bildirecektir. Kanuna müsbet olacağından ve sandıklara yüzde 90 nisbetinde Evet oyunun atılacağından şüphe etmek imkanı yoktur. Memleketin nabzını iyi bilenlerin kanaati budur. Hayır oyu nisbetinin yüzde 10'u bulması dahi büyük bir sürpriz sayılacaktır. Aslında, seçmen kütlesi Anayasanın ruhunu desteklediğini çoktan belli etmiştir.. Önemli olan nokta, iştirak nisbetinin derecesidir. Her vatandaş, omuzuna düşen ödevi bilir ve bilhassa başkalarını uyararak onları da sandık başına gönderirse ve devlet vasıtaları bu yolda seçmenin hizmetine verilirse 9 Temmuz günü memlekette bir bayram bhvası esecek, neşe içinde herkes oyunu memleket hayrına kullanacaktır. Bilinmesi gereken husus, Anayasaya menfi oy kullanmanın asla vatan hiyaneti olmadığıdır ve herkesin inançlarında serbest bulunduğudur. Ancak, Anayasanın lehinde konuşanlarla aleyhinde vaziyet alanların ortaya serdikleri mucip sebepler dikkatle incelendiğinde ikincilerin pek şaşkın veya maksatlı kimseler oldukları, onlara kapılınmamaya dikkat etmek gerektiği kolaylıkla görülmektedir. Zaten, Evet oyu nisbetinin yüzde 90'ı geçeceği hususu da, Türk milletinin, bilhassa Türk köylüsünün sağduyusuna olan inancın neticesidir.

9 Temmuzu takip edecek önemli gün, 14 Temmuz olacaktır. Bundan uzun süreler önce, hürriyetine susamış bir halkın zalimlerin zindanlarını basarak ayaklandığı günün, Fransız İhtilâlinin yıldönümünde Türk İnkılâp Hareketi son dönemeci alacak ve serbest seçimlerin yapılacağı tarih **Kurucu** Meclis tarafından ilân olunacaktır. Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bu tarih, 15 Eylül ile 15 Ekim arasında oynamaktaydı. Hâdiselerin gelişme tarzına bakılırsa, Anayasaya Evet diyen seçmenin Ekim başında bir defa daha sandık başına giderek kendisini dört yıl boyunca idare edecek iktidarı sâdece vicdanının sesini duyarak seçmesi kuvvetle muhtemeldir.

İkinci Cumhuriyetin demokratik hayatı fiilen başladığı gün ise, bu mucizenin gerçekleşeceğine hâlâ inanmayanların şaşkınlıktan ve hayranlıktan açılmış ağızları önünde Türk-milleti bir imtihanı daha tam numara alarak vermiş olacak, yeni, mutlu enginlere yelken açacaktır.

Politikacılar

İstanbulun beklediği adam

Güneşin batmasına pek az zaman kalmıştı Rüzgâr kesilmiş hava

Haftanın İçinden

Asıl İfrit

Metin TOKER

Adnan Menderes adında bir adamın, Türk milleti tarafından aranılabileceğini sanmak için bu topraklar üzerinde yaşayan insanları hiç tanımamak lazımdır. Adnan Menderes adında bir adara şeriatın kestiği parmak gibi bir ipin ucunda sallandırılırsa, bu topraklar üzerinde yaşayan tek ferdin kılı kıpırdamaz. Zira Adnan Menderes adındaki adam, ne mazisi ne de İstikbali bulunan bir gölgeden başka şey değildir. Türk topgeçmiştir. Zaten, üzerindeki kudret hırkası çıkarıldıktan bu yana, davranışlarıyla, çapının bundan başka bir şeye müsait bulunmadığım da göstermiştir. O halde, milleti İnkılaba karşı baş kaldırmaya teşvik heveslilerinin dayandıkları, kuvvet aldıkları zemin nedir?

Böyle bir zeminin bulunmadığını, bu gibi kimselerin hayalât üzerine hesap yaptıklarını, efsanelere bel bağlayarak teşebbüse geçtiklerini söylemek kolaydır. Bunların meczup olduğunu ilan da zor değildir ve bir nisbet dahilinde gerçek budur. Ancak, madalyonun bir de Öteki yüzü bulunduğunu görmezlikten gelirsek başını kuma gömmüş deve kuşundan farkımız kalmaz. İhtilalin onüçüncü ayını dolduruyoruz, ihtilâlin bu onüçüncü ayındaki İhtilâl aleyhtarı kıpırdanışlar, birinci aya nisbetle belki onüç, belki yüz onüç defa fazladır, dikkati çekmektedir, gazete sütunlarını işgal etmektedir, "Menderesi arıyorlar, zira menfaatleri haleldar oldu; Menderesi ortadan kaldırınız, bütün ümitleri kırılacaktır" tarzında bir düşünce, derdin devası olamayacak kadar basittir, iptidaidir. Fert olarak Menderes, bugün bir çok eşi aramızda yaşıyan, faaliyet gösteren, bir kütleyi de pek âlâ avlayabilen demagog ve yüzsüzlüğü en tesirli silâh sayan politikacı tipinin bir örneğinden başka şey değildir. Ama, geniş halk tabakaları için Menderes bir iktisadi düzenin adıdır. Topluma vereceğimi a iktisadi düzen o düzenin avantajlarını geniş halk tabakalarına sağlamazsa, biz Adnan Menderesi füzeye koyup aya göndersek huzursuzluk tohumlarım yok edemeyiz. Buna mukabil, bizim iktisadi düzenimiz o düzenin üstüne çıkarsa, bunu başardığımız gün Adnan Menderes adındaki adamı sokağa salıverin, bir tek kul dönüp te suratına tükürmen bile.. Yarınki saadetimizi, rahatımızı ve güvenimizi bir kaç kırtıpil adamın canında değil, bizim kendi elimizde tuttuğumuzu bilirsek ona göre davranma imkânını buluruz. Gerçek tılsımlı anahtar, İktisadi düzendir.

Menderesi, Türk toplumunu tahlil eden pek çok kimse başka faktörlerin sembolü saymıştır. Cehaletin, geriliğin, taassubun onda kendine bir şampiyon, bir evliya bulduğu çok söylenmiştir. Oyların ona böyle kanallardan aktığı, yaygın bir inançtır. Halbuki Türkiyenin Seçim Coğrafyası, bunun şaşmaz tekzibidir. Menderesin yapmayı göze alabildiği son seçimlerde, okuma yazma nisbeti en düşük bölgeler aydınlığın, ileriliğin, laikliğin bayraktan olan C. H. P. lehinde oylarım kullanmışlar, buna mukabil ışıklı bölgeler D. P. ye bağlı kalmışlardır. Bunun sebebi, Türkiyede iktisadi düzenin, hemen bütün batı demokrasilerinde olduğu gibi seçimlerin en önemli unsuru oluşudur. Tek çeşit mahsul yetiştirdiğinden dolayı müstahsilden ziyade müstehlik vasıf taşıyan bölgelerde seçmenler, 1957 yılında iktisadi düzen kendileri için çok bozulmuş olduğundan yıldızlarını Menderesin arabasına bağlamaktan vazgeçmişlerdir. Bozukluk doğudan batıya doğru süratle gelmiştir. 1960 yılında, çeşitli mahsul yetiştiren bölgeler halkı dahi rahatsız haldeydi. O yüzdendir ki, bir yeni seçimde C. H. P. nin kazanma şansı mutlak bulunuyordu. Bir sabah D. P. nin memleketin başından uzaklaştırıldığı görüldüğünde, milletçe bundan dolayı rahat nefes alınmış ve Menderes insan hafızasının o kadar sık bahsettiği nisyanına terkedilmiştir.

O günden bu yana bir "Menderesi orama" temayülü başlamışsa, gerçek sebebi İktisadi düzenin geniş halk tabakaları için 1960'a nazaran dahi bozulmuş obuasında görmeliyiz. Tahrikler, fesat tohumları, zararlı propagandalar, beyannameler, kuyruklar ve kuyruk avcıları.. Bunlar, sebepten ziyada neticedirler ve vasatın İktisadi düzendeki aksaklıklar dolayısıyla faaliyete müsait hale gelmesi üzerine su yüzüne çıkmışlarda. Eğer bugün halinden şikâyetçi herkesi kayrak, fesatçı, sabotör veya komünist saymaya kalkışırsak çok hatalı bir hesap yapmış oluruz. İntikal devrinin keşmekeşi içinde istikrarın kurulamaması sonucu hayat herkes için güçleştiğine göre, menfaatleri hakikaten Menderesin yıkılmasıyla haleldar olmuş bir avuç istismarcının sesi akis bulmaktadır. Ne pembe, hattâ tos. pembe gözlüklü Maliye Bakanının çizdiği ve herkesin müstehzi seyrettiği levhalar, ne Radyo Gazetesini aratan Olaylar ve Yankıları saatinin övmeleri midelerin gurultusunu susturabilmekte, omuzlardaki yükün ağırlığım hafifletebilmektedir. Bu millet Menderes gibi bir zibidinin peşinde gitmez. Ama Menderesin kolay politikasından gözleri kamaşmış halde o iktisadi düzenin avantajlarının geri gelmesini isterse ve onun bu arzusu hiç karşılanamazsa toplumda sular bir türlü durulmaz. İşin kötüsü şudur ki her polis tedbiri piyasanın acıtmasını biraz daha geciktirmekte, piyasanın açılmasının her gecikişinde İnkılâp aleyhtarı hayalperestler ümitlerini bilemektedirler.

Durumun, seçimlere kadar böyle sürüp gideceği bilinen bir gerçektir. Nitekim Referandumun 9 Temmuzda yapılacağının ilânı, 14 Temmuzda seçim gününün belli olacağının öğrenilmesi ve normal devrin dağın arkasından çıkıp gözler önüne serilmesi ruhlara bir canlılık vermiştir. Yarının iktidarı, huzurun her şeyden çok iktisadi düzenle alâkalı bulunduğunu bugünden kabul ederek tutumunu tayin etmezse ve bunu yaparken başını ortodoks iktisat kitaplarından kaldırıp memleket realitelerine balmazsa Menderesin son günlerdeki şaşkınlığına işin başında düşer. Ballanmaya muhtaç Türkiye için İlmi mânada enflasyonun bir umacı olmadığı, açık veren bir bütçenin ve Merkez Bankası kaynaklarına başvuran bir Maliyenin her ahvalde bir felaket sayılmaması gerektiği, asıl tehlikenin munkabız bir iktisat, politikası olduğu hatırda tutulursa Menderes devrinin hasreti diye bir hasret, bu topraklarda barınmaz.

Bugünkü manzaraya dikkatle ve peşin hükümlerden sıyrılmış olarak bakmak sosyal düzenin İktisadi düzen derecesinde önemli olduğunu, zaten bu ikisinin birbirleriyle sıkı sıkıya alâkalı bulunduğunu görmeye yeter. Cadı Kazanları kurmadan bu gerçeği göz önünde tutarsak pek çok boş ıstırabı önlemiş oluruz.

durulmuştu. Maltepenin önünde deniz, o saatlerde dâima olduğu gibi bir sakin gölü andırıyordu. Evin gençleri, kuvvetli bir motörün arkasına takılmış su kayağı yapıyorlardı. Uzun iskelenin ucundan kalkıyorlar. bir kaç tur attıktan veya Dragosun ününden döndükten sonra tekrar geliyorlardı. İsmet İnönü, yemeği takiben çekildiği balkonlu odanın camından işte bu manzarayı uzun uzun ve dudaklarında mesut, huzurlu bir tebessümle seyrettikten sonra:

"— Hanımefendi, ben de denize gireceğim" dedi.

Mevhibe İnönünün bir kaç itiraz denemesi fayda vermedi. Evet, güneş batmak üzereydi ama, Maltepede de deniz ya sabahın pek erken saatinde, ya da ancak bu vakit duruluyordu. Hem İnönü, gün kaybetmek de istemiyordu. Marmara sahillerinde topu topu on gün kadar kalacak, öteki haftanın sonunda, Anayasaya Evet demek üzere başkente dönecekti. Siyah naylondan, şort biçimindeki mayosu bulundu ve C.H.P. Genel Başkanı, yeşil bornozuna sarınarak deniz kenarına indi. Böylece, mevsimin ilk çivilemesi, mûtadın aksine gazetecilerin bulunamadığı bir sırada yapıldı. O gün denizde üç dakika kadar kalan İnönü -her yıl böyle başlar, mevsim sonunda bunu oniki, onüç dakikaya çıkarır- ertesi gün, gene fotoğrafçıları atlatarak ikinci banyosunu aldı. Ama, belki de foto muhabirlerinin ahı. İstanbuldaki ikametinin üçüncü günü yağmur deniz banyolarına bir fasıla verdirdi. O gün İsmet İnönü, pazartesi günü Taksimde, her halde yüzbinin çok üstünde bir İstanbullu kalabalığı önünde Anayasayla ilgili olarak söyleyeceği nutkun esaslarını ve örgüsünü kafasında hazırladı. Niyeti bunları pazar akşamı kâğıt üzerine dökmek ve konuşmasını yazılı yapmaktı.'

İsmet İnönünün Taksimde konuşacağı, İstanbula gelişiyle birlikte şehir halkı tarafından, en ücra köşelere kadar duyuldu. Doğrusu istenilirse İstanbul, gün geçtikçe normal toplum hayatımızın gerçek teminatı olduğu biraz daha iyi anlaşılan tecrübeli lideri hasretle bekliyordu. Bir defa daha, gözler CELP. Genel Başkanına, ama onun sıfatına değil, memleketi sükûnete kavuşturmaya muktedir tek unsur oluşu dolayısıyla. , çevrilmişti. Nitekim, İstanbullular, bilhassa kalabalık semtlerin ev kadını sakinleri pazartesi akşamüzeri Taksime mutlaka gitme, İsmet İnönüye bağlılıklarını Ve inanlarını gösterme kararı aldılar.

İnönü Maltepede basın mensuplarıyla

Eğlenceli bir karşılama

İsmet İnönü titan bula haftanın ortasındaki gün geldi. Ancak treninin hareketinden önce demiryolunu suların basmış olması, altı saatlik bir gecikmeye yol açtı. O akşam İnönü bir müddet peronda, bir müddet vagonda bekledi, tehirin uzayacağım anlayınca kompartımanına çekilerek yattı. Saat onbir civarında uyumuştu. Gece yarısı, katar kalktı. Bu yüzden de, sabahın dokuzunda Bostancıya gelmesi beklenen tren. ancak ikide istasyona girebildi.

İstasyon aşırı kalabalık değildi. İnönü, her hangi bir gövde gösterisi istememişti. Dinlenmeye, biraz da konuşmaya geliyordu. Bu bakımdan, ailesi mensuplarının dışında partinin İstanbul teşkilâtı idarecileri, Genel Merkezden olup İstanbulda bulunan lar ve Anadolu sahilinde oturan partililer karşılayıcıları teşkil ediyordu. Bir de koşup gelen Kasım Gülek vardı. Gülek, istiskal edilme bahsinde pek sathi bir bilgisi olduğundan olacak ve pişkinliğin politikada en geçer akçe sayıldığına kani, herkesten evvel, onu bunu dirsekleyerek İnönünün yamacına, daha Genel Başkan perona ayak , basarken yapıştı ve fotoğrafçılara poz vermeye koyuldu. İnönü ise. sırtı ekseriya ona dönük, öteki karşılayıcılarının ellerini sıktı, İstanbul İl Başkam Ali Sohtoriki iki yanağından öptü ve İstasyonun dışında kendisini bekleyen oğlunun otomobiline yürüdü.

Kış başında geçirdiği rahatsızlıktan bu yana İstanbula gelmemiş olan İnönü, sâdece sıhhatli değil, aynı zamanda memnun ve neşeli de görünüyordu. Bu hali herkes üzerinde son derece müsbet bir tesir bıraktı. Zira bir takım haberler kulaktan kulağa uçurulmuş, başarı ihtimallerini İnönünün sıhhati üzerine bina eden büyük politikacılar hayallerini hakikat diye yaymaya çalışmışlardı. Şimdi ise trenden pür sıhhat ve pür neşe -Basının taktığı isimle- 77 yaşında bir delikanlı inmişti. İnönü, damadının kullandığı ve içinde eşi, kızı, gelini ve torunlarıyla iki yeğeninin

bulunduğu otomobil daha Maltepe yoluna çıkmadan bir kahkaha attı ve Mevhibe İnönüye:

"— Yemekten evvel bir denize girerim, hanımefendi.." dedi.

Denizi ziyadesiyle özlemiş olduğu anlaşılıyordu. Gerçekten, rahatsız bulunduğu günler hep yazın denize girebilip giremeyeceğini düşünmüş, takatinin buna müsaade etmemesinden korkmuştu. Halbuki şimdi, son derece dinç ve canlıydı. Nitekim, akşamüzeri denizden çıktığında hiç bir yorgunluk duymadığını ailesine sevinçle nakletti.

Evet, bu yıl da denize girebilecekti!

Sualler ve cevaplar

İnönüyü ailesi ve dostları Bostancıda karşıladılar ama, onun asıl vefakar karşılayıcıları Pendiğe gitmiş «lan gazeteciler oldu. İnönü hepsini gülümseyerek yanına aldı. Her birinin, sorulacak bir çok suali vardı. Genel Başkan "Böyle olmaz, böyle olmaz" diye takıldı. Ayaküstü konuşmak niyetinde değildi. Muhabirleri Mal tepedeki evine davet etti. "Suallerinizi orada sorarsınız ama, facia bir şey beklemeyin. Zira İstanbuldan gitmeden önce. bütün meraklarınızı tatmin için bir basın toplantısı yapacağım. Orada bol bol konuşuruz." dedi.

Gazeteciler, Maltepedeki evde İnönünün etrafını sardılar. Bu toplantıların mukadder suali, hemen ortaya atıldı. "İnönü, Cumhurbaşkanlığı için adaylığını koyacak mıydı?" İnönü tatil bir kahkaha attı. "Canım. benim için bunun hiç bir ehemmiyeti yok" dedi. Aslında, yeni kumlan sistem içinde bir adaylık da bahis konusu değildi ki.. Cumhurbaşkanını iki meclisiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi seçecekti. Ee, neticeyi tayin için evvelâ Türkiye Büyük Millet Meclisinin terekküp tarzının, oradaki nisbetlerin bilinmesi, yâni seçim neticelerinin belli olması lâzımdı. İnönü, daha ciddi ilâve etti:

"— Size daha önce de söylemiştim. Bugünden istikbal için verilmiş tek kararım, seçimlere partimin basında girmektir. Ondan sonra ne-yapacağımı, henüz ben bile bilmiyorum. Durumumda bir değişiklik yok.."

Meraklı suali, daha az meraklı başka bir kaç sual takip etti. İnönü, bunların hepsini meharetle geçiştirdi. Meraklı bir başka sual, C.H.P. içindeki bazı dalgalanmalardı. Genel Başkan son derece açık konuştu Partisi içinde vatandaşı da, bizzat kendilerini de üzen bir takım hadiseler oluyordu. Bunlara karşı tedbir mutlaka düşünülecekti.

Kulağa Küpe

Saadetin Sırrı

İnsanlığın attırlar boyunca gayesi ne olmuştur? Saadete erişmek, değil mi? İşte, bu sır *bizde milâdi 1961 yılının* yaz *aylarında nihayet bulundu. Bakınız, seçimler arefesinde Y.T P. partileri nasıl tasnif ediyor:*

CHP. — **Hiç iş yok. Millet ona İtimat etmez! Zaten ken--isi de, güvensizlik hissi içinde.. İktidara seçimsiz gelmek istediler, Gürsel de reddetti. Hapı yuttular.**

A.P. — **Bu parti 27 Mayısa inanmayanların partisidir. Kin, intikam ve nefret hissine dayanmaktadır. Bir gazeteleri var, faşistlerin elinde. Millet kendilerine hiç alâka gös termiyor. Halleri perişan. Hareketleri millet tarafından kısa zamanda reddedilecektir. Bitikler!**

C.K..M.P. — Zaten kuruluşunda evham ve efsaneye dayanan **bir** hareket! Bugünkü hâdiselerin tazyikine mi dayanabilecek ? Geç, efendim! Kimse kapısını çalmıyor.

Diyeceksiniz ***ki, ya Y.T.P.? Saadetin sırrı da,*** *burada ya.. Bakınız, Y.T.P.* ***yi bizim.*** *yetimcikler nasıl görüyor:*

Y.T.P. — Oo, çok iş var! Herkes ona koşuyor. Sonra, kuranlar da pek aydın, canım! Parti dediğin, o! Aydın kuşaklara geniş halk tabakaları da karışınca uçkur tam geliyor. Aman efendim, bir tehaüm, bir tehacüm ki, demeyin gitsin. Adetâ, üye yazılmak için millet kuyrukta..

Ah, ***her şey iyi*** *de, sermayeyi kediye* ***yükletmiş*** *bakkal dükkânı* ***gibi içinde sinek*** *avlanan şu, Menekşe* ***Sokaktaki*** *Genel* ***Merkez*** *olmasa!*

C.H.P. Genel Başkanının bu cevabı ertesi gün gazetelerde yayınlandığında, C.H.P. nin başını kuma gömmemiş olduğu ve tadsızlıkları tesbit ettiği anlaşıldı. Gerçekten gerek İnönü, gerekse partinin yüksek yetkili çevreleri hır - gürün vatandaş nezdinde partinin itibarını sarstığını görüyorlardı: Ancak, kongreler devam ederken fikirlerin orada meydana çıkmasını bekliyorlardı. Kurultay bundan sonra yapılacak ye böylece partinin iç işleri tamamlanmış olacaktı. Kurultay, partinin çerçevesini çizecekti. Bu çerçevenin, en demokratik tarzda, hattâ bazen kavgaya varan çekişmeler sonunda tesbitinden sonra disiplin faktörü işletilmeye başlanacak ve inhiraflar, çatlak sesler müsamaha görmez olacaktı. Parti merkezinin bugün için kararı, iç mücadeleyi pek seviyesiz hale indirenlerin cezalandırılması, basit terbiye kaidelerine dahi riayetsizliği kendilerine şiar edinmiş olanlara partinin kapılarını kapatmaktı. Ama bunun dışında, hiç kimseye dokunmak bahis konusu değildi. Ta, Kurultaya kadar.. Kurultayda, kollar pay edilecekti.

İnönüyü, gazetelerin siyasi muhablrlerinden sonra foto muhabirleri yakaladılar. Balkonda, torunlarıyla resimlerini çekmek istiyorlardı. Genel Başkan gülerek dışarıya çıktı, bir bahçe iskemlesine oturarak torunlarmı yanına aldı. Flâşlar parladı. Bu sırada Cumhuriyetin Erol Dallısı, aklına takılmış bir suali sormak için çırpmıyor, yanındakilerden fikir danışıyordu. Arkadaşları, "Canım, sor bakalım, ne diyecek" deyince genç muhabir İnönüye yaklaştı ve hafifçe eğilerek sordu:

"— Paşam, seçimlerin yapılacağından emin misiniz?"

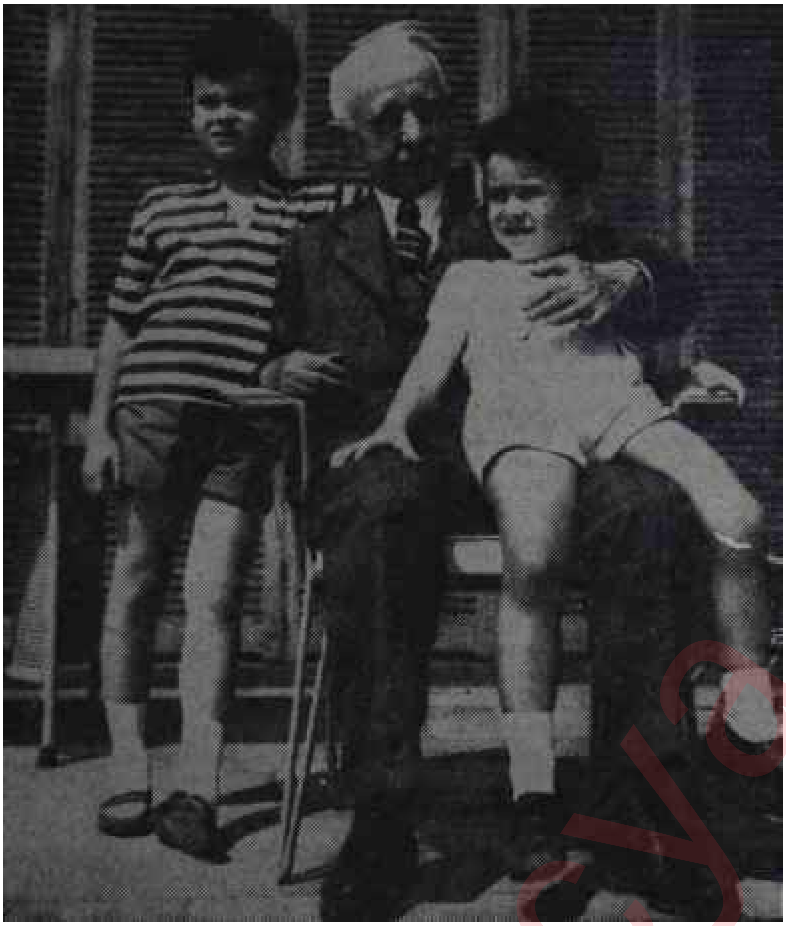
İnönü, muhatabına hayretle baktı:

"— Beni güldürmek için, soruyorsun, galiba!"

Gülenler, bütün orada hazır bulunanlar oldu. Gazeteciler İnönüyü ailesi ve özlediği deniziyle başbaa bırakarak Bâbıâliye döndüler. O saatte deniz pek dalgalı ve tadsız bulunduğundan Genel Başkanın çiviler ni yapma niyetinde olmadığı ke rine temin edildi. Ancak, havanın birden bire durulması fotoğrafçılar yun yerine geçti.

İnönü, İstanbulda.ki ikameti. öteki günleri kendisinden özel beyânat veya mülakat isteyen, sualler veren bunlara cevap bekleyen bütün gazetecilere aynı mukabelede bulundu: "Basın toplantısında görüşeceğiz husus muamele yok!"

Doğrusu istenilirse, bundan en ziyade memnun olanlar İnönüyü takip-

İnönü torunaları Hayri ve Eren İnönü ile
Maltepede aile saadeti

le vazifeli muhabirler oldu. Böylece Genel Başkan, söz konusunda bir atlama ihtimalini ortadan kaldırıyordu. Ama fotoğraf konusunda, haftanın sonunda ilk çivilemeyi kimin tesbit edebileceği henüz belli olmamıştı.

Kitaplar, kitaplar..

İnönü İstanbula, on günlük bir istirahat için fazla görünen miktarda bavullarlagelmişti. Bavullaraçıldıgında bavulların çoğunun içinden kitapsiyayasi dergiler, lûgatlar çıktı. Başkan, adeta günlük kütüpsiniberaberinde taşımıştı. Nltekim sâkin deniz kenarında bol bol okumaktan geri kalmadı. Bir gün sonra kendisini ziyaret eden bir ahbabına bu hali, gülümseyerek anlattı:

"— Ben sıhhatimi, okuma kabiliyetimle ölçerim. Eğer uzun müddet okuyabil i yorsam ve bundan zevk alıyorsam iyiyim, taltatim yerinde demektir. Şimdi, çok kolay okuyorum. Dünyanın bütün hadiseleriyle ilgilenmek âdetim, benim elli senelik bir âdetimdir. Bundan vazgeçmek niyetinde değilim.."

İnönü, *her* sabah mutlaka okuduğu Associated Press'in özel haber bülteninin de artık Ankaraya değil, on gün için Maltepeye gönderilmesini sağladıktan sonra büsbütün rahat etti ve kendisini kitapları, denizi ve ailesi içine, mesut, bıraktı.

Bir miting ve ötesi

İnönü, hak ettiği istirahatine kavuşmuş, bedenen dinlenirken, bitirdiğimiz hafta İstanbulun C.H.P. teşkilatı hummalı bir faaliyete girişti, İnönünün Taksim mitinginde konuşmasını Ali Sohtorik Genel Başkana teklif etti. Genel Başkan kabul edince Sohtorik müjdeyi hemen oradan, telefonla teşkilâta verdi. Simdi teşkilâta düşen, kuvvetini, dirayetini göstermek, toplantıyı başarılı bir toplantı olarak tertipleyerek seçimlerdeki çalışma tarzı etrafında bir fikir verebilmekti.

O akşam, ilçe başkanları ilde toplandılar ve meseleyi etraflı şekilde görüştüler. Bu arada gerekli resmi mercilere başvurularak müsaade alındı. İnönünün konuşacağının duyulması, yabancı basını da harekete geçirdi. Aslına bakılırsa yabancıların, seçimler konusunda hâlâ tereddütleri, endişeleri vardı. Bir doğu memleketinde, kendileri kadar gelişmemiş bir toplum içinde eline kudret geçirenlerin nasıl olup ta bu kudreti gönül rızasıyla devredebilecekleri hususuna akılları eriniyordu. Halbuki gözlerini açsalar, daha doğrusu hafızalarım tazeleseler bunun bir başka misalini daha yakın talihimizde görebileceklerdi. İsmet İnönü de, en kudretli devrinde demokratik hayatı ve çok partili sistemi milletine açmamış, ilk seçimde ekseriyeti alamayınca iktidarı devretmemiş miydi? Yabancı televizyon ajanslarının muhabirleri, Taksim mitingini tesbit etmek için hazırlıklara giriştiler ve C.H.P. il teşkilâtıyla temasa geçtiler.

Mitingte İnönünün sözleri, Anayasanın çerçevesi içinde kalacaktır. C.H.P. Genel Başkam, umumi politika meseleleri ve günün konuları, bu arada partisinin durumu, tutumu ile ilgili fikirlerini basın toplantısına saklamaktadır. İnönü, partisi Anarasa konusundaki görüşünü zaten belirtmiş bulunduğundan vatandaşı Evet demeye davet edecektir. Bu arada, Anayasayı nasıl gördüğünü ve eski Anayasanın hangi ellerde, niçin dejenere edildiğini anlatacaktır. Konuşmanın uzun sürmeyeceği anlaşılmaktadır. Ama bir yandan işin tören tarafı, diğer taraftan İstanbul halkının İnönüyü şahsen *görme* iştiyakı içinde bulunması, nihayet toplum hayatımızın nazım kanunu olacak Anayasa etrafında memleketin 1 numaralı devlet adamının ne söyleyeceğinin öğrenilmesi pazartesiyi İstanbul için heyecan dolu bir bayram günü haline getirmektedir.

İnönü, muhtemelen vatandaşlara, inançları ne olursa olsun, Referandum günü de sandık başlarına böyle bayram havası içinde gidip, İkinci Cumhuriyetin temel kanununa Evet demeyi tavsiye edecektir. C.H.P. Genel Başkanı, haftanın sonlarında kendisiyle görüşenlere, en büyük arzusunun yurtta huzur olduğunu, bunun dışında' hiç bir şeyin önemli sayılmaması gerektiğini tekrarladı.

M.B. K.

Kendilerini adayanlar

(Kapaktaki General)

Eylül ayı geldiğinde, M.B.K. nin, 23 üyesinin de üniformalarım sırtla rından ebediyen çıkarmış ve sivil elbiselerini giymiş olarak Türk milletini seçim kapısında selamlaması hiç

hafta içinde böyle bir temayül, Komitenin kendilerini millete adamış ye bu adaklarında sebat etmiş üyeleri arasında, kuvvetli gelişmeler kaydetti. Ağustos ayında, genç ihtilâlcilerin içinde sırası gelenler hakları olan yeni yıldızlarını takacaklardır, O tarihte Cumhuriyetin yeni Anayasası, hukuken olmasa bile fiilen yürürlüğe, taşıdığı bütün teminatlarla beraber girmiş bulunacaktır. Bir başka teminat ise, memleket savunması olan asli vazifesine bir an önce dönmenin karşı konulmaz iştiyakı içinde bulunan Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Komiteye sağladığı destektir. Seçimlerin, süngüler hiç parıldamaksızın, tamamile sivil bir idare altında yapılması mümkün olduğu takdirde M.B.K. nin üyeleri Türk Silahlı Kuvvetleriyle olan hukukî bağlarım tamamile çözecekler, kaderin ve memleket sevgisinin, vazife duygusunun kendilerine çizdiği yeni hayat yoluna sapacaklardır. Bir askere üniformasını çıkarmak daima zor gelir. Bu bakımdan, M.B.K. nin 28 üyesi de birbirine denk bir esefi yüreklerinin köşesinde duyacaklardır. Ama, bizzat seçtikleri tutum orduda kalmakta devam etmelerini tamamen -ve istisnasın hepsi için- imkansız kıldığından kabil olursa Eylülde, olmazsa Senatodaki görevlerine başlarken üniformalarından sıyrılmış olarak askeri ihtilâlin son perdesini kapatacaklardır. Komite içindeki, bilhassa yabancı basında pek çok mürekkep akmasına yol açan son dalgalanmalardan sonra sular böyle bir temayülün hakim olmasıyla durulmuş ve ortada "herkesin maksudu bir ama, rivayet muhtelif" tarzında bir anlaşmazlıktan başka şey kalmamıştır.

Yabancıların telâşı

Bitirdiğimiz haftanın sonlarındaki gün, İsmet İnönüyü kalmakta bulunduğu oğlu Ömer İnönünün İstanbulda, Maltepedeki evinde ziyaret eden Basın mensupları, C.H.P. Genel Başkanının bir yabancı gazeteyi dikkatle tetkik ettiğini gürdüler. İnönü kendilerini son derece neşeli bir şekilde karşıladı ve okumakta olduğu ünlü Economist'i yakınındaki masanın üzerine bıraktı. Sonra aralarında havadan sudan bir sohbet başladı. Ancak açıkgöz muhabirler, C.H.P Genel Başkanının, az önce dikkatle okunakta olduğu Economist'e şöyle bir göz atmadan edemediler. Gazetenin açık duran sayfasında İnönünün bir resmi bulunmaktaydı ve resmin etrafını dolduran makale Türkiye ile ilgiliydi. Makale son hâdiselerle ilgili bir yorumda bulunuyor ve M.B. K. içinde cereyan eden bazı hâdiselerin kendine göre nedenini ve niçinini cevaplandırıyordu. Ancak, M.B, K. nin kuvvetli adamlarından olan Madanoğlunun istifası, bu ciddî bilinen mecmua tarafından bambaşka şeklide yorumlanmıştı. İyi haber kaynaklarına sahip olduğu zannedilen Economist için bu, hakikaten komikti. Zira, ciddi gazetenin Türkiye ile ilgili makalesi, baştanbaşa yanlış ve yalan bilgiye dayanılarak kaleme alınmıştı.

Aslında, Türkiyede olup bitenler üzerine objektifini çeviren tek yabancı gazete Economist'ten ibaret kalmadı. Ondan evvel ve sonra da pek çok yabancı, gazete ve dergi, bu mesele üzerine eğildiler. Fakat ne yazık ki onların da çoğu Economist'in düştüğü hataya düştüler. Bilhassa İngilizler, belki de Toynbee'nin Demokrasiyi hristiyan cemiyetlerinin bir hususiyeti sayan fikrinin tesiri altında, Türkiyede bir demokratik idarenin kurulamayacağı peşin hükmü ile herkesten fazla yanıktılar. Tabii bunda.

Madanoğlu *ve köpeği* Cancan
Ayrılmaz dostlar

Türkiyeye muhabir diye pek ekzantrik bir takım kimseleri göndermiş bulunmalarının da rolü oldu. O kadar ki, bunlar yarınki Türk - İngiliz münasebetlerini bir soğukluk içinde başlatacak derecede tahrifler, ve tefsir hataları yapmağa kadar gittiler. Tefsirlerde Komitenin üç yıldızlı generâli ön planda tutuluyor, onun davranışlarının mânaları aranıyordu. Ancak, bu yapılırken çoğu zamanı öküz altında buzağı keşfine sikiliyordu. Belki da bu yüzdendir ki bitirdigimiz hafta, kazanmış olduğu sevgiyi, sempatiyi, güven ve saygıyı tutumunu mânâsız yere uzatmasıyla zedeleyeceği endişeleri beliren Cemal Madanogluya, kendisini en ziyade sevenler tarafından itidal, basiret tavsiye edildi. Komiteye dönmelinde sayısız milli menfaat olduğu hatırlatıldı.

Madanoğlu bu sırada, gerçekten konuşmayı biraz fazla kaçırmış bulunduğunun farkında, fakat Komiteye dönmesi imkanının doğmamış olduğu kanısı içinde eşi ve çok sevdiği köpeği Cancan ile gezip tozmakta, yazın tadını çıkarmakta fırsat buldukça da basın mensuplarıyla dertleşmekteydi.

Tatilde bir general

General Madanoğlu sabahın erken saatlerinde eşi Ulviye Madanoglu ile birlikte Vali konağının tam arkasına isabet eden Üç katlı, altı daireli Tak apartmanından çıkıyor ve sahile koşuyordu. Tak apartmanı, üç yıldızlı Generalin eşine, kardeşleriyle birlikte, ebeveyninden kalmıştı. Çocuksuz Madanoğluların muvakkat ikametgâhı iste bu apartmanın en üst katındaki altıncı daireydi. Ne var ki Madanoğlular, bu mütevazı tefriş edilmiş dairelerinde pek kalamadılar. Zira çok doastlu Madanogluların günlerinin büyük bir kısmı eş, dost, akraba evinde geçti.

Madanoğlu İstanbulda kaldığı müddet içinde hemen her *gün* denize girdi ve bu arada kendisini kovalayan Basın mensuplarıyla bol bol sohbet etmek fırsatını da buldu. Başına karşı çekingenliği bilinen müstafi M. B.K. üyesinin Basşına bu ani yaklaşışı ve âdeti hilâfına bol bol konuşması, doğrusu, Basın mensuplarını önceleri pek memnun etti. O sırada İstanbula gelmiş bulunan bazı M.B.K. üyeleri, ondaki bu ani değişiklik üzerinde mütalea beyan etmeden duramadılar. Hattâ, içlerinden biri:

" —Maşallah, sükûtun altın olduğu prensibini benimsemiş görünen Madanoglu, baksanıza çifte istifasından sonra bülbül kesildi" demekten kendini alamadı.

A. Türkeş

Ömürleri Vefa Etmedi !

P. Sefa

Buyrun, şu satırları okuyunuz, Hem de dikkatle ve ibretle:

"... Türk milletinin sosyal meselelerine dokunmasını bilmiş ve bunlara iyi bir çözüm bulunması için, bir çok baskı ve iftiralara rağmen düşüncelerini açıkça yazmaktan çekinmemiştir. Erken sayılacak bir yaşta aramızdan ayrılışı, Türk fikir hayatı için olduğu kadar hakiki bir demokrasi ve hakiki bir hukuk nizamı kurma yolundaki dâvamız için de büyük bir kayıp olmuştur."

Bu satırlarda bahsedilen adam kimdir, kırk yıl düşünülse bulunamaz. Hakiki bir demokrasinin, hakiki bir hukuk nizamının savunucusu.. Hem öyle bir savunucu ki, aramızdan ayrılışı dâva için büyük bir kayıp...

Kendinizi sıkı tutunuz: Peyami Safadan bahsedilmektedir.

Ya bahseden? Belki, Ali Fuat Başgil. Yahut, Adnan Menderesin, ta kendisi. Tevfik İleri de olabilir. Said-i Nursi hayatta bulunsaydı, o da batara gelebilirdi. Durun, durun: Necip Fazıl da var! Bunlar hep, aynı "dâva"nın adamları değil mi?

Şimdi kendinizi daha da sıkı tutunuz: Yukardaki satırlar, Alpaslan Türkeşin Yeni Delhiden Peyami Safanın ölümü dolayısıyla Son Havadis gazetesine gönderdiği ve "Hani beğ" -"Hami bey" değil- diye taşlayan taziye mektubundan alınmıştır.

Peyami Safa ölmüş, gitmiş. Hakkındaki hüküm de verilmiş bulunduğuna göre, işin onunla alakalı bir tarafı yok. Allah gani. gani rahmet eylesin. Ama, 14'lerin 1 numaralısı tarafından izhar edilen bu duygulanın üzerinde durulacak tarafı olmadığı söylenebilir mi? Gözlerinizi on ay evvele çeviriniz. Kuyrukların ilk kıpırdanışları başlamıştır ve Peyami Safayla takviyeli Havadis gazetesinde -ki bu, sonradan Son Havadis olmuştur- M.BK. nin hararetli taraftarlığı paravanası, arkasında melanet dolapları çevrilmektedir. Bir az daha zaman geçince, M.BK. nden sâdeee Türkeşler, Özdağlar ve fikir arkadaşları Havadis sütunlarının muteber misafirleri olmuştur. Demokrasi ne demek? Kahrolsun İnönü! Bâbıâliden geçeceğiz, Üniversiteden geçeceğiz, Partilerden geçeceğiz! Bütün belâ, C.H.P. dir.. "Ülkü ve Kültür Birliği" Mal kurtarabilir..

O tarihlerde, Son Kuyrukların bu cüreti nereden aldıkları herkesce merak, bazılarınca tahmin, Allahtan kudret sahipleri tarafından teşhis olunuyordu. Talihsiz Türkeşin, başı koparılmış D.P. gövdesinin üzerine konmaya hazırlandığı âdeta gözle görülüyordu. Türkeşin talihsizliği, bunu başarabilecek kudrete sahip olduğuna veya bir gün olabileceğine inanmasıdır. Türk Silâhlı Kuvvetleri, buna müsaade edecek ha? Bir Türkeş, bir Peyami, onun bir kaç çömezi.. "Dâva"nın adamları, işte bunlar! Banlar Türkeşin bugün, belki de yayınlanmaz sanarak karaladığı mektubunda saf saf itiraf ettiği gibi "hakiki bir demokrasi" ve "hakiki bir hukuk nizamı" karacak olanlar..

Ah, Türkeşin Örtülü Ödeneğin başında kalmasına, ötekilerin Örtülü Ödenekten çimlenmelerine yazık ki ömürleri vefa etmemiş! Yoksa, "Dâva"nın adamları arasında teklif, tekellüf bulunmaması dolayısıyla değil midir ki bizim Düşük Efendi Peyamileri, Necip Fazılları beslemişti.

Ama, "14'ler Meselesi"nln içerde değilse bile dışarda bahis konusu edildiği şu günlerde bir mektup Allanın kudret sahiplerine bir lûtfu, 14'1er içine dahil edilmiş olup da, gerçekten nâra yanmış iyi vatandaşlar içimse biraz sabır gererektiğinin parlak delilidir.

Tabii bu, tamamen şaka idi. Nitekim, çok geçmeden Madanoğlu birden eski sessiz ve konuşmayan hâline büründiverdi. Bir hafta evvel Devlet ve Hükümet Başkam Cemal Gürselle şirin Belediye Dinlenme Evinde bir sohbet yapan Madanoğlu, kendisini karşılayan gazetecileri sakin bir şekilde selâmladı ve her hareketiyle tekrar eski prensibine döndüğünü imâ etti. Haftanın sonunda kendisinden mülakat talep eden Basın mensupları bu değişikliği daha da yakından gördüler. O gün Madanoğlu, gazetecileri etrafına topladı ve hemen söze başladı. İlk sözleri:

"— Ben ne dünün adamıydım, ne de bugünün adamıyım" oldu.

Gazeteciler birden toparlandılar ve Korgenerali dikkatle dinlemeğe koyuldular. Madanoğlu devam etti:

"— Yarının da adamı olmak istemiyorum. Kuyruğumu salıverin artık. Zaten biraz çok konuştuk"

-Sonra da, gülerek konuşmasını tamamladı:

"— Fazla kaçırdık."

Bu sözler Madanoğlunun artık az konuşmak istediğine hamledildi Ve Basın mensupları çok sevdikleri mert askerin yakasını o günlük bıraktılar. Fakat bu defa Madanoğlunun yakasına yapışanlar silâh arkadaşları oldu. Onlar, müstafi Korgeneralin vazifesi başına dönmesini istiyorlardı. Bu talep, bitirdiğimiz hafta içinde pek çok defa Madanoğluna tekrarlandı. Fakat o, bütün talepleri bir Hitit heykeli sessizliği içinde dinliyor ve sâdece tebessüm ediyordu. İnancı, bir dönüşün şartlarının gerçekleşmemiş olmasıydı. Halbuki, bir şart varsa, Madanoğluna düşen bunu Komite içindeki çalışmasıyla gerçekleştirmeye çalışmaktır.

Tipik asker

Bitirdiğimiz haftanın sonuna kadar plajlarda bol bol yanan ve Basın mensuplarına -Bölükbaşıyı hatırlatır tarzda- tatlı hikâyeler anlatan Madanoğlu, 1907 yılında Uşakın Eşme' ilçesinde dünyaya geldi. **Daha** ana kanundayken, Eşme - İzmir arasında palamut ve çeşitli emtia ticareti yapan **babası** Mustafa Zekâi beyle annesi, aralarında çıkan bir geçimsizlik yüzünden ayrıldıkları için, Cemal, babasını göremedi. Annesi, küçük Cemali ve kardeşlerini alarak Eşmeden İstanbula göçtü. Madanoğlu pak küçük yaşta İstanbullu oldu. Cemal ve kardeşleri, dedelerinin Kadıköydeki evine yerleştiler. Küçük Cemalle iki kardeşine dedeleri baktı. Bundan sonra. Cemal için oldukça kötü seneler başladı. Aklı başına gelir gelmez:

"— Ben mühendis olacağım" diye tutturdu.

Bunun için de hummalı bir çalışma devresine girdi. İlk tahsil, bu İştiyak içinde, göz açıp kapayıncaya

kadar bitiverdi. Orta tahsili de ayni istikamette devam ederken, mesleki yolunda birdin bir değişme oldu. Kadıköy lisesindeyken, gıpta ile izlediği ağabeysinin de tesiriyle, yolunu değiştirdi ve mühendislik sevdasından vazgeçerek askerliğe heves etti. Hemen, o yaz kolları sıvadı ve imtihan vererek Kuleli Askeri lisesinin son sınıfına nakletti. Kuleli Askeri lisesi son derece başarılı bir şekilde bitince Madanoğlu bu defa, o zaman İstanbulda, Harbiyede bulunan Harp Okuluna girdi. Harp Okulunu da başarıyla bitiren Madanoğlu, genç bir teğmen olarak vazifeye başladı. Sıra ile Niğde, Muğla, Siirt, Elâzığ ve Kilyosta vazife gördü. Bu arada yüzbaşı üniformasıyla Yıldızda Harp Akademisine devam etti ve oranın da hakkından geldi. Böylece Madanoğlu askerliğin bir ihtisas sınıfı olan kurmaylar kısmına geçiyordu. Bundan sonra Madanoğlu için başarılı bir dev re başladı. Tuttuğunu koparan bir asker olduğu için her vesile ile temayüz etti. Mert ve sözünün eri olduğu için de orduda geniş bir sevgiyle karşılandı. Her rütbeden asker, Madanoğlunu sevdi ve ' saydı. Ama hiç kimse ondaki akıncı ruhu keşfedemedi. Madanoğlunun en bariz vasfi, tezcanlı bir insan olusudur. Bir vazifede usun müddet durmak canım sıkar. İhtilalden önceki son vazifesi Lojistik Dairesi Başkanlığıydı.

Madanoğlu İhtilale bilfül katıldı ve Ankara Örfi İdare Kumandanlığına tâyin edildi. İstifasına kadar da bu vazifede kaldı. Ordu içinde adı "Küçük Cemal Pasa"dıxt Samimi tavrı, asker havasıyla tek bir fert ondan şikâyetçi olmamıştır. Sıhhatına son derece itina eden Madanoğlunun en büyük zevki yürümektir. Az yemek yer. Yazın en iyi yemeği beyaz peynir, domates ve süttür. İçkiye müptelâ değildir. Ama rakı İçmeyi sever.

Sona atılan adım

Bitirdiğimiz haftanın başından sonuna kadar İstanbul gazetecilerini peşinde dolaştıran bu sevimli General, haftanın sonunda gene eski havasına» biraz daha az konuşmağa gayret ederek, bir an için büründü. Basın mensupları bir defa daha etrafım aldılar ve kendisini sual yağmuruna tutmağa başladılar. O gün Madanoğlunun keyifli bir günü olmalı ki, bir parça gevezelikten zarar gelmiyeceğini ifade ederek:

"- Sorun bakalım suallerinizi' dedi.

Bunun üzerine malûm sualler gene yağmağa başladı. ilk sual, üç yıldızlı sempatik Generalin M.B.K. ne dönüp dönmemesiyle ilgiliydi. Madanoğlu artık bu pek âşinâ olduğu suali gülerek dinledi ve sonra başını İki tarafa sallayarak:

"— Benim İstanbulda kalmam daha hayırlıdır. İstifa ettim, bu iş bitti. Kararım kafidir. Artık unutun" dedi.

Gazeteciler mert askerin vazifeye er geç döneceğine inanmış olmalılar ki, suali başka bir şekilde bir kere daha sordular. Fakat verilen cevap gene ayni oldu. Madanoğlunun kararı katiydi Basın mensuplarının elinden kurtulan Madanoğlu eşinin yanma koştu ve:

"— Aman hanım, kaçalım. Bu çocukların elinden kurtulmak zordur" dedi.

Ancak, her yerde hâzır ve nazır gazetecilerden bir türlü kurtulamadı. Her sohbette karşısında bir gazeteci buldu. Muhtelif vesilelerle fikrini açmasına rağmen, gene de muhabirlerin karanlık buldukları noktalar mevcuttu, Bunun için Madanoğlu izah etmek lüzumunu duydu. Bazı çevreler onun bazı indi mülâhazalarla istifa ettiğini etrafa yayıyorlardı. Madanoğlu bunun cevabım vermekte zorluk çekmedi:

"— Yok politikacılık, hayır devlet adamlığı, bilemediniz senatörlük... Bunlar bizim neyimize?.. Biz Erzurum ve Siirtte mahfellerden başka ne gördük ki?"

Tabii bu manidar ifade pek ilgiyle dinlendi. Madanoğlu, M.B.K. içindeki hâdiseleri bir aile geçimsizliği olarak tavsif ediyordu. Nitekim geçen haftanın içinde bir başka M.B.K üyesi, Muzaffer Yurdakuler de ayni noktaya temas ederek:

"—Bir aile içinde dâima böyle

Madanoğlu Floryada yazın tadını çıkarıyor

Gel Keyfim, gel!.

hâdiselere rastlanabilir" şeklinde konuştu.

İstanbulda Madanoğlu meselesi her gün gittikçe artan bir ilgiyle takip edilirken, Ankarada M.B.K. içinde hummalı bir faaliyet hüküm sürmekteydi. M.B.K. üyeleri yeni Meclis binasının Komite toplantılarına ayrılan ferah salonunda buluştular ve Referandum ile ilgili gezilerin plânını yaptılar. Madanoğlusuz yapılan toplantılar ayni hava içinde devam etti.

Üyeler, kurmayca hazırlanmış bir plan gereğince, politikacıların yanısıra bütün yurdu tarıyacaklar ve Anayasayı millete tanıtacaklardır. Toplantının plân kısmı pişirilip kotarıldıktan sonra dış salona geçildi ve burada sohbet devam etti.

Bitirdiğimiz haftanın baslarında salı aksamı, hazırlığın ilk meyveleri Cemal Gürselin M.B.K. üyelerine verdiği kokteylde alındı. Üyeler hep birilikte İhtilâlin başı ile müdavele-i efkârda kulundular ve müstakbel Türkiyenin temeline ilk harç olan Referanduma halkı hazırlamak için vazife taksimi yaptılar. Ne var ki, başta Gürsel olmak üzere, bütün M.B.K. üyeleri eski vefakâr bir arkadaşlarının yuvaya dönüsünü beklediler. Beklenen, Cemal Madanoğluydu. Halk da, Referandum turnesinde üç yıldızlı Generali bir M B.K. üyesi olarak karşısında görmek istiyordu.

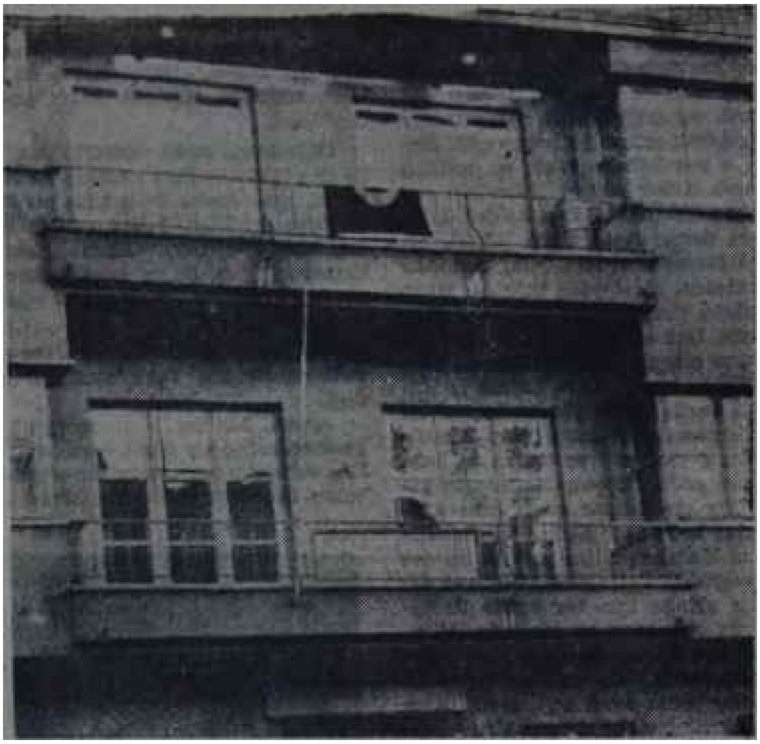
Madanoglu, sevgiyle halk tarafından çağırıldığında bir takım hatalı inançlara kapılarak direnmenin insanları sempatik olmaktan çıkardığını hatırlamalı ve mütehassısı oldugu atasözlerinden bir tanesini düşünmelidir: "Sevilirken sevildiğini bilmeli!"

A.P.

Çatlak küp

Bitirdigimiz haftanın başındaki gün, İstanbulda, Beyazıttaki Sahaflar çarşısında son derece alâka uyandırıcı ve hiç alışılmamış bir hâdise cereyan etti. O gün orada, Ahmet Çiftçi adında otuz yatında bir adam, kendisini uzun süredir takip eden Emniyet mensupları tarafından oldukça gösterişli bir mücadele sonun-' da tevkif olundu.

Ahmet Çiftçi Edebiyat Fakültesi talebelerindendir. 1931 doğumludur Âslen Mersinlidir ve Şehzadebaşında Mahmudiye Çeşme sokağında, bir apartmanın alt katınde, küçük bir dairede oturmaktadır. Çiftçi, pazartesi günü Sahaflar Çarşısına, Dişçi Okulunun önündeki yoldan girerken yakalandı. Milli Emniyet teşkilâtınca takip edilmekte olan Çiftçi, o gün Beyazıtta üç İkinci Şube memuru tarafından durduruldu. Memurlar, hüviyetlerini gösterdikten sonra otuzluk talebeye üzerini arayacaklarını söylediler. Çiftçi evvelâ mukavemet etti. Bunun üzerine polisler zor kullanarak, kendisini Bakırcılar sokağında bekleyen Birinci Şubeye ait siyah Chevrolet, otomobile bindirdiler. Fakat güçlü kuvvetli Çiftçi otomobilin içinde de mukavemete yeltendi. Bunun üzerine eline kelepçeler geçirildi ve üzeri aranılabildi. Aynı anda İkinci Şube memurlarından bir kısmı Örfi İdare Kumandanlığından aldıkları emre "uyarak Çiftçinin Şehzadebaşındaki evini bastılar ve arama yaptılar. Evinden bir çuval dolusu kitap, resim, vesika ve evrak toplanıldı, bunlar tetkik edilmek üzere Emniyet Müdürlüğüne götürüldü. Üzerinden ise bir beyanname çıktı.

A.P. Genel Merkezi
Dinamit fıçısı

Çiftçinin üzerinde bulunan beyanname hakikaten dehşet vericiydi. Haftanın sonunda Örfi idare Kumandanlığınca sâdece bir paragrafı açıklanan beyannamede M. B. K. aleyhine akla gelmedik sözler bulunmaktaydı. M. B. K. nin komünistleri, din düşmanlarını, masonları arkasına topladığı ve bunların Türk' Ordusunu da kandırarak birleştikleri belirtiliyordu. Bir paragrafta da: Memleketi baştanbaşa imar eden, kalkındırıp nura garkeden, dinimizi iade eden D. P. yi deviren M. B. K. nin işte içyüzü budur" denmekteydi.

Bir başka paragrafında vatandaşa garanti veriliyordu: "Askerler bizdendir. Korkmayın, size ateş etmiyeceklerdir." Subaylar ateş emri verdikleri takdirde, öldürülecekler-di! Kargı ihtilâlin yapılacağı gün olarak, Referandum günü, yani 9 Temmuz seçilmişti. O sabah, bir işaret üzerine harekete geçilecekti. Beyannamede vatandaş, bu işareti beklemeye davet olunuyordu.

Beyannamenin meşhur A.P. yi ilgilendiren bir kısmı vardı. D. P. nin hakiki temsilcisinin Adalet Partisi olduğu ileri sürülüyor ve "Şimdi memleketin har tarafında kurulmuş olan A. P. ne katılmakta tereddüd etmeyin. Bizleri kurtaracak ve ışığa kavuşturacak olan A. P. dir" deniliyordu. Nihayet, yapılacak hareketin tarifi, fikrin hangi zihniyeti temsil ettiğini belli ediyordu: "Allah yolunda, din için savaşılacaktır."

Ahmet Çiftçinin, beyannameyi Sahaflar Çarşısında bir kitapçı vasıtasıyla bastırtmak üzere plân hazırladığı anlaşıldı ve bu yönden' derinleştirilen tahkikat üç kişinin daha Balmumcu özel Garnizonuna sevkiyle sonuçlandı.

Ancak haftanın başında cereyan eden bu hâdise haftanın sonunda İstanbul Örfi İdare Komutanlığının bir tebliğiyle umumi efkâra duyuruldu.

A. P. nin derdi

Yakalanan fanatik delikanlının, gerek beyanname metninden, gerekse evinde bulunan vesikalardan Adalet Partisi mensubu olduğu anlaşılınca İstanbul Örfi İdare Kumandanlığı, Birinci Şube Cemiyetler Masasına başvurdu. Gaye bu Masanın kayıtlarından delikanlının hangi teşkilatın idare heyetinde olduğunu anlamaktı. Nitekim kayıtlardan, Ahmet Çiftçi adlı bir şahsın, Â. P. Zeytinburnu Müteşebbis ilçe İdare Kurulu üyesi olduğu anlaşıldı. Durum Örfi İdare Kumandanlığına anlatıldı. Kumandanlığın Kurmay Başkanı Emin Aytekin de, kendisinden bilgi isteyen gazetecilere durumu bu şekilde bildirdi.

Ne var ki, garip bir tesadüf işleri, senaryosu iyi düzenlenmiş, ancak aktörleri pek kötü bir komediye çevirdi. Evet, Zeytinburnu İlçe İdare Kurulunda bir Ahmet Çiftçi vardı. Vardı ama, bu Ahmet Çiftçi Lüleburgazın bir köyünden gelerek Zeytinburnuna yerleşmiş bir kunduracıydı! Tahsili, beyanname yazmağı bir tarafa bırakın mektup yazmağa dahi kafi degildi..!

Hâdise bu sakilde inkişaf edince, A. P. nin akl-ı evvel İstanbul teşkilâtının komandoları derhal faaliyete geçtiler. Ahmet Çiftçiyi Zeytinburnundan getirttiler, elinden tutup gazete gazete dolaştırdılar. Her gazeteye girip "İşte, A. P. li Ahmet Çiftçi budur. Diğerinin A. P. İle yakından ve uzaktan ilgisi yoktur" dediler.

Ancak, A. P. li açıkgözlere talih fazla yaver gitmedi. Hele A. P. Genel Başkan Yardımcılarından Tahsin Demiraya şans doğrusu pek kötü . bir oyun oynadı. A. P. li açıkgözler Zeytinburunlu Ahmet Çiftçiyi kapı kapı dolaştırırklarken. Demiray da kendi malı olan ve içinde bir çiftlik ağası cakasıyla dolaştığı A. P. nin İl Merkezi binasında gazetecilere tatlı-sert nutuklar çekiyor, onlara ahlâk dersi vermekten geri kalmıyordu.

"— İşte, muhterem Basın, A. P. nin sırtına bir kambur daha ilâve etti. Bir bere daha bıraktı, bir çizik daha attı."

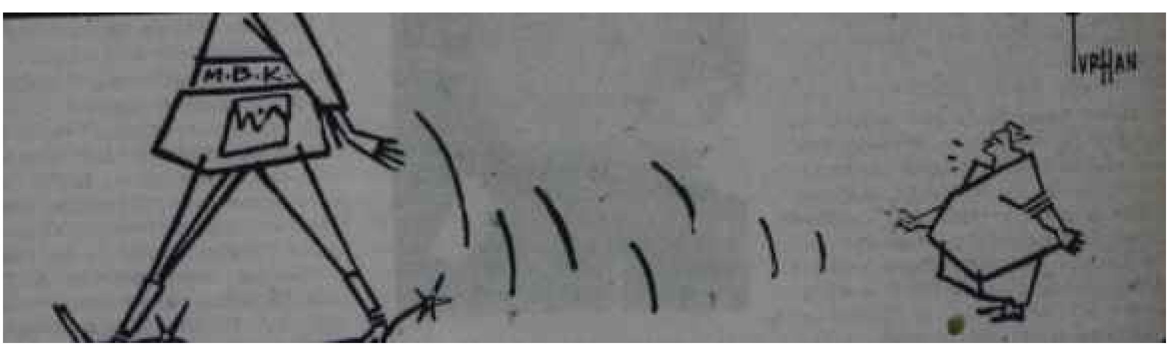
Ancak ahlâk dersinden bir hayli faydalanan gazetecilerin beyinlerinde birden bir şimşek çaktı. Yanılmıyorlarsa, A. P. Genel Başkanı Ragıp Gümüşpalanın, bir silâhşör gibi yanından ayırmadığı kıvırcık saçlı, ortadan uzun boylu, Arap asıllı bir Ahmet Çiftçi daha olacaktı. Üstelik, bu sevimli delikanlının İhtilâlden evvel bir Menderes hayranı olduğu da biliniyordu.

Meydana çıkan gerçek, A. P. ileri gelenlerini fena şaşırttı. Yüzseksen derecelik bir dönüş yapmak, Zeytinburnu İlçe İdare Kurulu üyesi Ahmet Çiftçiyi de artık ağza almamak gerekiyordu. Dönüşü, A. P. nin fiili İstanbul İl Başkanı Cevdet Perin idare etti. Perin, Örfi İdare Kumandanlığında Verdiği ifadeden sonra -Perin 147'ler arasında emekliye ayrılmış bir Edebiyat Fakültesi profesörü, Çiftçi bir Edebiyat Fakültesi talebesiydi! O bakımdan Örfi İdare bir münasebet aradı- bir açıklama yaptı. Efendim, unutulmuştu! Unutulmuştu da ondan bu kadar karışıklık olmuştu! Bu delikanlı A. P. ye kayıtlıydı. Hattâ kendisine »Güney illerimle teşkilât kurma yetkisi de verilmişti. Ama işte unutulmuştu, dedik a! Kıvırcık saçlı delikanlı Güney illerinde bir hayli faaliyet göstermiş, partilerinin yüzünü ak etmişti. Etmişti ama, şikâyet te eksik olmamıştı. Bu şikâyetler ziyadesiyle artınca, işe el koymak lüzumu hissedilmişti. Koskoca A. P. elbette ki böyle tüysüz delikanlıların aline bırakılamazdı!.. Şikâyetler gözönüne alınarak; verilen yetki geri alınmıştı. Ancak, küçük bir unutkanlık da o sırada yapılmış, yetkinin verildiğini belirten belge Çitfçinin elinden alınmamıştı! Eee, bu kadar kusur kadı kızında da bulunurdu!..

Bildirdiklerine göre, A. P. kumanda heyeti bununla da kalmamıştı. Çiftçinin son defaki şuursuz hareketi dolayısıyla kendisini 28 Haziran 1961 tarihinde partiden ihraç etmişlerdi! Hattâ daha da ileri gidecek ve Çiftçi gibi tahrikçilerin hepsini kuyruklarından tuttukları gibi -herhalde, kuyruklarından yakalamak pek kolay olacaktır- partiden atacaklardı! Bunu umumi efkâra açıkça bildiriyorlardı!.. Mesele bundan ibaretti!.

Ancak, bütün bu vatanperverane demeçlerin, hep hâdise ortaya çıkıp umumî efkara duyurulduktan sonra verilmesi A. P. nin işini kolaylaştırmadı. Gerçekten de daha evvel kıvırcık saçlı delikanlıyı hiç tanımamış olan A. P. ileri gelenleri başlarım dövüyorlardı. Ah, bilinseydi! Kaç defa Gümüşpalayı ikaz etmişlerdi! "Paşam, bu ne idüğü belirsiz adam kimdir?" demişlerdi! ' "Şu adamı yanınızdan uzaklaştırınız Paşam" diye yalvarmışlardı! Fakat dinletememişlerdi. Dinletememişlerdi ki efendim.. Şimdi başlarına geleni Pala Paşa görsündü! Şunun şurasında, teşkilât için tam yurt içinde faaliyete başlıyacaklardı. İllere dağılmak üzereydiler. Gelgelelim, Başkan Gürsel ayan beyan, "A. P. nin Anayasaya Hayır diyeceğini zannediyorum" demişti, Onun peşinden, başlarına bu belâ gelmişti. Bir deli bir kuyuya bir taş atıyordu, kırk akıllı çıkaramıyordu!

Halbuki taşı atan delinin akıllılara oyunu burada-da bitmedi. Örfi İdare Kumandanlığında ifade veren Ahmet Çiftçi kuzu kuzu herşeyi anlattı. Hakkındaki "Karşı ihtilâl hazırlamak" isnadım kabul ediyor ve teşkilâtlarının büyük olduğunu söylüyordu. "Büyük teşkilât" meselesi, üzerinde durulmağa değer bir mesele addedildi. Emniyet, meseleyi sim-

GERİCİ — GERİYEEEEE DÖN!.

di bu yönden tetkik etmekte vs "Büyük teşkilat 'ın mahiyeti araştırılmak tadır. Zirâ beyannamenin "Vakti gelince size işaret verilecektir" ibaresi "Büyük teşkilât" sözünün bir mâna ifade edebileceğini göstermektedir. İstanbulda yayınlanan bir kuyrukçu gazetenin idarecilerinin, kapı kapı dolaşıp eski D. P. lileri adeta zorla gazetelerine abone kaydettirdikleri bilinmektedir. Emniyet makamları simdi, bu kuyrukçu gazetenin elinde eski D. P. lilerin bir listesinin bulunup bulunmadığını araştırmaktadır, Zira "işaret"în, tesbit edilecek bir parolayla bu kuyrukçu gazete tarafından verilmesi ihtimali mevcuttur.

Tren raya girerken

Aslında, hâdisenin patlak vermesi arefesinde A. P., 1 numaralı rakibi Yitimler Partisine nazaran hızlanmıştı. '

Geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir gün, Ankaradaki Necatibey- caddesinden geçenler, tabelâsında Adalet Partisi yazılı binayı her zamankinden farklı gördüler. A. P. Grenel Merkezinde, denilebilir ki, bir ölü sessizligi vardı. Hergün bir yığın insanın girip çıktığı Genel Merkez, haftanın ortalarında nedense pek tenka, pek sessizdi. Bir basın sözcüsü ile bir-iki Genel İdare Kurulu üyesinden başka kimseler ortada görünmüyordu. Genel Başkan Gümüşpala İzmire gitmişti. Doğrusu istenirse, İzmir seyahatı Parti işleriyle fazla ilgili değildi. Genel Başkanın İzmirde bulunan kızı rahatsızlanmış, babasını yanına çağırmıştı. Emekli General, İzmirde, vakit bulabilirse, Parti isleriyle de meşgul olacaktı. Zira yeni potlar, A. P. İçinde gene büyük sarsıntılar yaratmıştı. A. P. nin emekli Generali İzmirde, İl Başkanının devirdiği çamları düzeltmeğe çalışacaktı. A. P. nin EMİNSU'cu Genel Sekreteri Şinasi Osma da Genel Başkanının hemen ardından İzmire gitti; Osmanın gidişi, tamamen şahsî bir meseleyle ilgiliydi. Genel Sekreter babasını kaybetmişti. Bu bakımdan Parti işleriyle İzmirde hiç mi hiç ilgilenemedi.

Kendi tabiriyle "acemi politikacı" Gümüşpala, haftanın ortalarındaki basın toplantısında suallere cevap verirken, bütün salvolara kahramanca göğüs germeyi becerdi. A. P. yüksek kademeleri gerçekten Anayasaya Evet demeğe hazırdılar. Bunu defalarca söylemişlerdi, ama Parti mensuplarının bu husustaki düşüncelerine elbette ki tercüman olamazlardı. Daha kongrelerini yapmamışlardı Bu sebepten ötürü kesin bir şey söyliyemezlerdi. Kaldı ki, Anayasanın bazı bölümleriyle A. P. nin programı arasında farklar vardı. İşi bu yönden mütâlea edilirse, kendilerine biraz hak vermek gerekirdi. Bütün çabalamalara rağmen basın toplantısının sonunda Gümüşpalanın ağzından kesin bir cevap almak mümkün olmadı. Kendine acemi politikacı sıfatını pek yakıştıran Genel Başkan, doğrusu istenirse, kısa zamanda politika alanında büyük merhaleler katetmişti!

Aslında' Gümüspala ve Partisi, Halkoyuna sunulmak üzere olan Anâyasayla çok yakından' ilgileniyor lardı. Ancak, A. P. idarecileri durumu son derece iyi idare etmekteydiler. Gerçi yirmi gün evvel Merkez İdare Kurulunun bir tebliği teşkilâta gönderilmiş ve Anayasaya Evet denilmesi belirtilmişti. .Belirtilmişti a-' ma, gayrıresmî temaslar hiç de tebliğin metnine benzemiyordu. Anayasanın pek çok yerini A. P. idariceleri beğenmiyorlar, düşüncelerine aykırı buluyorlardı. Hele sosyal haklarla ilgili bölüm, A. P. nin dehşetli programıyla taban tabana zıttı. Haftanın sonunda A. P. sözcüleri bunu ifade-. den çekinmediler. Nitekim perşembe günü, A. P. nin başkentteki Basın sözcüsü bu hususta şöyle dedi:

"— Bildirimiz yanlış tefsir edilmiştir. Gerçi A. P. Anayasayı beğenmemektedir. Bazı maddeleri, bu arada iktisadi düzeni sosyalist tandanslı olarak vazetmesine takılmaktadır.

Ragıp Gümüşpala

A. P. nin iktisadi görüsü, bildiğini gibi, liberaldir. Hal böyle olunca elbette ki bâzı itirazlarımız olacaktır."

Sözcü, Anayasanın bundan dolayı itiraza uğradığını belirttikten sonra, A. P. iktidarının ilerde büyük zorluklarla karsılaşabileceğini açıkladı. Öyle ya, yarın iktidara gelinecekti, üstelik A. P. iktidarı, seçim sistemi dolayısıyla kuvvetli bir muhalefeti karşısında bulacaktı! O zaman, Anayasanın değiştirilmesi öyle kolay olmıyacaktı. Bunun için şimdi hataya göz yummamaları gerekirdi. Gerekirdi ama gene de Hayır demek niyetinde değillerdi!..

A P. nin Basın sözcüsü cümlesini tamamladığı zaman, karşısında bulunanlar söylenenlerden bir netice ,. çıkarmak için boşuna uğraştılar. İçlerinde bilmeceyle fazla meşgul olan da yoktu. Galiba A. P., işi vatandasın sağduyusuna bırakacaktı! Vatandaş nasıl olsa sağduyusuyla meseleyi halledebilecekti. Eee, bundan iyisi de doğrusu can sağlığıydı!

Canı sıkılan adamlar..

Aslında. Halkoyuna sunulacak Anayasaya Evet veya Hayır denilmesi meselesi A. P. komuta heyeti arasında bir hayli sızlanmalara yol açmaktaydı. A. P. yüksek kademelerinde yer alan EMİNSÜ'cular; Genel Başkanın ziyadesiyle sevgi ve sempatisine mazhar oluyorlardı.. Gümüşpala eski arkadaşlarının büyük tesiri altındaydı. Yaslı General, politika hayatında birbiri ardına yaptığı hataların tashihinde bu gruptan medet umuyordu. Genel Başkanın etrafını saran bir başka grup, eski Demokratlardı. General üzerinde, EMİNSU'cular kadar olmasa da, tesir icra edebilen bu grup, metod itibariyle emekli askerlerden farklı bulunuyordu. Partinin gelişmesi için yapılan çalışmalarda eski D. P. liler; alıştıkları metodları tatbikten çekinmiyorlardi. A. P. yüksek kademelerinde bir üçüncü hizip, ismi olup ta cismi bulunmıyan Köylü Partisi mensuplarıydı. C. K. M. P. den kopup gelen Köylü Partililer Tahsin Demirayın etrafında toplanmışlardı.

Geride bıraktığımız hafta içinde büyük gürültülere sebep olan meşhur bildiri bu şartlar altında yayınlandı. Emekli askerlerle eski D.P. liler bildiriden pek memnundular. Köylü Partililere gelince, onlar hiç değilse vaziyeti idare etmişlerdi. Demiray ve koman doları patırtının sonunda bir radyo konuşması sağlayabildiler. A. P. adına ilk konuşmayı Demiray yapacak ve A. P. nin Anayasa hakkındaki görüşünü belirtecekti.

Demirayın radyo konuşmasından bir şey. bekliyenler yirmi dakika boşu-

na beklediler. A. P. İkinci Başkanı, Anayasayı beğendiklerini, ama bazı noktalara takıldıklarını söyledi. Bu noktaları bir sonraki konuşmada belirteceklerdi! Demiray neticede, Evet denileceğini ifadeyi çalıştı.

Hükümet

Sessiz gemi

Geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir sabah, işlerine geç kalmış birkaç memur Başbakanlığın önünden aceleci adımlarla geçerlerken, ufak tefek, ak saçlı, her halinden pek Sakin olduğu anlaşılan sevimli bir ihtiyarin Başbakanlığın merdivenlerini yorgun adımlarla tırmandığını gördüler. Ak saçlı adam Başbakanlığın madeni büyük kapısından girerken, bekleyen yağız iki Mehmetçiği şefkatle selamladı. Sonra bordo halıyla kaplı mermer merdivenlerin, kapıdan girince sağa rastlıyanından Devlet ve Hükümet Başkanı Gürselin makamının bulunduğu kata çıktı. Fazla oyalanmadan başkanın odasına girdi. Gürsel, kendisini gülerek karşıladı.

Ak saçlı ufak tefek adam, Devlet ve Hükümet Başkam Gürselin odasına girdiği sıralarda henüz Milli Savunma Bakanı bulunuyordu. Adı Muzaffer Alankuştu. Alankuş, Paristen bir gün evvel dönmüş, vakit geç olduğu için O gün bu ziyareti yapamamıştı. Görüşme pek uzun sürmedi: Alankuş, Gürselin odasından çıktığı zaman, artık Millî Savunma Bakam değildi. İstifa etmişti ve istifası Başkan tarafından kabul edilmişti. Alankuşun, resmi tebliğlerde istifa sebebi "sıhhî" idi. Nitekim emekli General. kendisine istifa sebebini soran bir AKİS'çiye aynen şunları söyledi:

"— Hastayım Bir ameliyat geçirmem gerekiyor. Doktorlar öyle söylediler. Ayrıca siyatiğim var. Yoruldum. Gürsele bunları arzettim ve istifamın kabulunü rica ettim. O da, peki dedi..."

Emekli Generalin, Milli Savunma. Bakanlığından istila edeceği haberi pek yeni değildi. Evvelki haftanın sonunda haber başkentin siyasî kulisinde bol bol dolaştı. Ancak emekli General Parise seyahate çılanca haberlerin yanlış olduğu, Alankuşun vazifesine devam edeceği zehabı uyandı. Nitekim o sıralarda ilgililer söylentileri rahatlıkla tekzip ediyorlardı.

Halbuki istifa, 'Tansel Hâdisesi" ile ortaya çıkan bir zincirin henüz yerine takılmamış son halkasıydı. Muzaffer Alankuş, Tanseli yerine iade eden yeni kudret sahipleri tarafından, tıpkı eski Kara Kuvvetleri Komutanı Alkoç gibi tutulmuyor ve istifası isteniliyordu. Buna rağmen, Milli Savunma Bakanının yerine muhafazasını isteyenler de mevcuttu. Bunlar tartışmada kaybedince, emekliliği burnunda Generale Hükümetten de ayrılmak düştü.

Başkan Gürsel Başbakanlık önünde
Günlük hasbihal

Yeni Bakan.

İstifa haberi kesinleşmeden İkinci bir haber Ankaralı gazetecilerin dikkatim çekti. Savunma Bakanlığına Fahri Özdilek getirilecekti. Fahri Özdilekten boşalan Başbakan Yardımcılığım da. Bakanlar Kurulunun emekliye ayrılmıyan bir başka General uhdesine alacaktı. Sıtkı Ulayın, Başbakan Yardımcısı olarak kabinedeki vazifesine devam edeceği belirtiliyordu.

Nitekim haftanın başlarında birgün, saatlerin 12.20'yi gösterdiği sıralarda Başbakanlık binasının geniş merdivenlerinde sadık dostları gazetecilerle her günkü sohbetine dalan Başkan Gürsel, kendisine sorulan suallerden birini cevaplandırırken, Kabinede yapılan, tadilâtı da açıkladı. Gürsele, bir gazeteci:

"— Paşam, Fahri Paşanın Savunma Bakanlığına getirileceği doğru mu?" diye sordu.

Babacan General, sevgili dostlarını mahzun kılmamak için olacak, soruyu dosdoğru cevaplandırdı:

"— Doğrudur. Zaten halihazırda vekâlet ediyor.."

Başkan bundan sonra sorulan bazı sualleri daha neşeli bir şekilde cevaplandırdı ve muhteşem Cadillac'a binerek uzaklaştı.

Kesin tâyin, ertesi günü gene aynı saatlerde, aynı yerde Başkan Gürsel tarafından açıklandı. Özdilek Savunma Bakanlığına getirilmişti. Ancak, Ulayın Başbakan Yardımcılığı henüz tebellür etmemişti. Gürsel, bu konuda sorulan suali birkaç saniye durakladıktan sonra cevalandırdı:

"- Oraya Ulayı tayin etmeyi düşünüyoruz ama, bakalım"

Başkandan pek az sonra Başbakanlıktan çıkan neşeli General Ulay, gazeteciler çemberini yarabilmenin ancak ve ancak bazı suallere cevap vermekle mümkün olabileceğini anlamışta. Başbakan Yardımcılığı konusunda:

" —Ben, hiçbir ünvan almadan bu vazifeyi yapmayı Devlet Başkanından rica edeceğim çocuklar" dedi.

Anlaşılan, sevimli General vazifeye sâdece Devlet Bakanı olarak devam etmek istiyordu. Nitekim öyle oldu. Haftanın sonunda Kabinedeki durum belli olmuş, herkes yerli yerine oturmuştu. Sâdece bir. Devlet Bakanlığı şimdilik boş sandalye olarak elde kalıyordu.

Bir İstifa bekleniyor..

Bu arada başkent kulisinde bir başka istifa haberi dolaşmağa başladı. Bu defaki, müzmin müstafilerden Ekrem Tüzemendi. Tüzemen bir kaç defa istifa etmişti. İstifası Gürsel tarafından kabul edilmemiş, kendisine Başkan tarafından "biraz daha beklemesi" tembih edilmişti. Tüzemenin, bekleme müddetinin dolduğu veya dolmak üzere bulunduğu belirtiliyordu. Ancak ilgililer, bu istifanın olsa. Olsa Referandumdan sonra kabul edileceğini söylemekteydiler.

General Gürsele gelince, o, kabinede bir tadilât daha olacağı haberlerine pek itibar etmemekteydi. Haftanın ortalarında kendisine sorulan bu konudaki bir suali, mûtadı hilafına, çok kısa ve biraz sıkılarak cevaplandırdı:

"— Zannetmem."

Ancak, bu sıralarda bir İçişleri Bakanı arandığı ve Zeytinoğlunun boşalan Devlet Bakanlıklarından birine tâyin edileceği- pek ala biliniyordu. Referandumu müteakip kabinede birkaç sandalyanın sahip değiştirmesi büyük bir ihtimal dahilindeydi.

Seçim yaklaşırken..

Bütün bunlar olup biterken, başkentin zaman zaman bunaltıcı sıcağı altında Bakanlar Kurulu hemen hemen hergün toplandı. Haftanın başında başlayan toplantılar aralıksız devam etti. Ele alınan konular arasında, bir dış politika olayı da mevcuttu. Küveytin Irak tarafından ilhak edilmek istenmesi, çarşamba günü yapılan toplantıda görüşüldü. O gün saatlerin 9.15'i gösterdiği sıralarda teker teker Başbakanlığa gelen kırmızı plâkalı otomobiller oto parktaki yerlerini alırlarken, ziyadesiyle

Ulay ve gazeteciler
Sözcü!

yorulacağı belli olan Bakan, Selim Sarperdi. Koltuğunun altında gene meşhur çantası vardı. Nitekim toplantıda 40 dakika kadar izahat verdi. Küveyt meselesi üzerinde muhtelif ihtimalleri anlattı ve takınılacak tavrın ana hatlarını çizdi.

Ertesi gün öğleden sonra yapılan toplantıda bir ekonomik mesele görüşüldü. Saat 14 den 19'a kadar devam eden toplantıda. Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından hazırlanan, kalkınma stratejisiyle ilgili rapor söz konusu edildi. Kurul, bir hayli yüklü olan raporu baştan sona kadar müzakere etti, inceledi ve Plânlama Teşkilâtı ilgililerinden gerekli bilgiyi aldı. Toplantı sonunda, plân üzerinde cüz'i değişiklikler yapılarak kabul edilmesi kararlaştırıldı.

Haftanın sonunda, cuma sabahı toplanan Bakanlar Kurulunun ele aldığı konular içinde Küveyt meselesi gene mevcuttu. Gelişen olaylar hakkında Dişişleri Bakanı izahat verdi. Ayrıca, mahsul durumu da konuşuldu. Gelen haberler mahsulün bir hayli bereketli olacağı merkezindeydi. Ancak son günlerdeki şiddetli yağmurlar birçok bölgelerde oldukça önemli zarara sebebiyet vermiş, mahsulü kırmıştı. Bu durumda olan bölgelerde alınacak tedbirler Bakanlar Kurulunu meşgul etti.

Toplantıyı, ilk defa Gürsel terket-

Özdilek gazetecilerle konuşuyor
Yerinde kaldı

ti. Etrafını saran gazeteci dostlarına:

"— Neden benden soruyorsunuz, Bakanlardan sorun" diye takıldı.

Gazeteciler;

"— Paşam, onlar kaçıyorlar" dediler.

Bu sırada Sıtkı Ulay yetişti ve cebinden çıkardığı notları göstererek:

"— Gelin, sizin için not aldım. Ben söyliyeyim" dedi.

Bakanlar Kurulunun önümüzdeki hafta içinde de sık sık toplanacağı anlaşılmaktadır. Kurul, yaklaşan secime kadar, hiç değilse başlanılan bazı işlerin bitirilmesine çalışacaktır.

Referandum

12'ye 5 var..

Kısa boylu, gür kaşlı, saçları dökülmüş, hareketlerinden asker olduğu kolayca anlaşılan adam, elini kutuya daldırdı, bir kâğıt aldı. Oradakiler, kâğıttaki ismin ne olduğunu merakla sordular. Kısa boylu adam cevap verdi:

"— Adalet Partisi.."

Hâdise, geçen haftanın sonunda, cumartesi günü Ankara Radyoevinin İkinci katındaki büyük salonda cereyan etti. Kur'ayı çeken Radyoevi Müdürü Nusret Altuğdu. Ku'alar, parti liderlerinin Referandumla ilgili konuşmalarının sırasını tesbit için yapılıyordu. Altuğun aldığı kâğıda göre ilk sıra Adalet Partisine isabet etmişti. liderlerden evvelâ Gümüşpalanın konuşması yayınlanacaktı. Kur'a, 5. Noter huzurunda çekiliyordu. Altuğdan başka, salonda Program Müdürü ve birkaç gazeteci bulunuyordu. İkinci kur'ayı bir gazetecinin çekmesi istendi. Oradaki gazetecilerden biri uzandı ve kâğıdı çekti. Bu defa kâğıtta C.H.P. nin İsmi vardı. Programa göre 2 Temmuz pazar günü saat 12.30'da İnönü konuşacaktı. Daha sonraki sırayı Y.T.P. aldı. Memleketçi Partiyle C.KM.P. son iki sırayı paylaştılar Esasen bu partilerin liderlerinin konuşmaları banta alınmamıştı. Halbuki 9 Temmuz süratle yaklaşıyordu. Ankara Radyosu ilgililerinin hazırladığı özel programın yayınlanmasına başlanacaktı.

Feyzioğlu mikrofon önünde
Evet'e davet

Geride bıraktığımız haftanın sonlarında bir gün, kayıp iki lideri aramakla meşgul Ankara Radyoevi Müdürü Nusret Altuğ sıkıntıyla saatına baktı. Saat 10'u birkaç dakika geçiyordu. Gözlerini kapıya dikti. Hayır, gelen yoktu. Müdürün yüz ifadesinden beklenenin kararlaştırılan saatte gelmediği anlaşılıyordu. Bu defa gözlerini yanıbaşında bulunan telefona çevirdi. Telefonun çalmasını ve bir haber verilmesini bekliyor gibi bir hali vardı. Hayır, telefonun da çalacağı yoktu. Radyoevi Müdürü, önündeki kâğıtlara eğilerek işine devam etti.

Beklenen, C.KM.P. nin ,rıkıyım lideri Osman Bölükbaşıydı. Parti liderlerinin Referandumla ilgili olarak yapacakları konuşmalardan C.K M.P. ye ait olanı için cumartesi saat 10'da Bölükbaşıyla randevulaşılmıştı. Saat 10'u geçtiği halde lider ne randevusuna gelmiş ne de bir haber yollamıştı.' İşte bu yüzden Radyoevi Müdürünün cam biraz sıkılmışa benziyordu. Zira Referanduma 9 gün gibi az bir zaman kalmıştı. Radyonun özel olarak hazırladığı bu programa başlamak istiyorlardı. İstiyorlardı ama, eldeki malzeme henüz tamamlanmamıştı, liderlerden üçü konuşmuştu. Gümüşpala ve Alicanın konuşmaları geçen haftanın ortasında banta alınmış, hazırda bekliyordu. C.K.M P. ve Memleketçi Parti liderleri ise hâlâ ortada yoktular.

Neden sonra Bölükbaşının gelmiyeceğine kanaat getiren Radyo ilgilileri, C.K.M.P. Genel Merkezine telefon etmeyi uygun buldular. Parti Genel Merkezinden telefona Mustafa Kepir adında biri çıktı. Kepirin konuşmasından anlaşılıyordu ki, lider Bölükbaşı, Parti erkânına radyo konuşmasından fazla bahsetmemişti. Zira Kepir, Bölükbaşının hasta olduğunu, evinde istirahat ettiğini söylüyor, onun yerine bir başkasının konuşmayı yapmasını teklif ediyordu. Ne var ki Radyonun hazırladığı özel programda sâdece liderler konusabileceklerdi. Kepire mesele izah edildi. Aklı başına gelen Kepir, yaptığı hatayı anladı ve Bölükbaşının olayı duymaması için dua etti. Öyle ya, irikıyım lider kendi yerine bir başkasının konuşturulması teklifinde bulunan bir C.K.M.P. liye herhalde pek sempatik davranmıyacaktı.

Osman Bölükbaşı
Politik üşütme

Radyo ilgililerinin hazırladığı programda, beşinci parti lideri olarak Memleketçi Parti liderinin konuşması kararlaştırılmıştı. Gelgör ki, Memleketçi Parti liderinden ne ses, ne seda çıkıyordu. İlgililer İki gündür harıl harıl Memleketçi Parti liderini arıyorlar veya resmi bir yazı bekliyorlardı. Üstelik haftanın sonunda beş liderin konuşma sırasının tesbiti için kur'a çekilecekti İşin içinden çıkmak için sinirlerin hakikaten çelikten olması gerekiyordu.

Nihayet öğleye doğru Memleketçi Partiden bir ses geldi. Memleketçiler kaderlerine razı oluyorlar ve çekilecek kur'ada kendilerine en son konuşma isabet etmişçesine hareket edilebileceğini belirtiyorlardı. Pazartesi günü gelip konuşmayı yapacaklardı. Bölükbaşıdan haber daha geç

geldi. Eğer iyileşirse pazar, olmazla o da pazartesi günü konuşacaktı.

Rağbet fazla

Referandumla ilgili çalışmalar Radyoevinde olduğu kadar, diğer bölümlerde de ilerliyor, doğrusu istenirse işler oldukça iyi gidiyordu. Faaliyetten ziyadesiyle yorulanların batında mahalle muhtarları gelmekteydi. Zira seçmen kütüklerinde bütün dikkate rağmen atlamalar olmuştu. Vatandaş, kütükleri dikkatle gözden geçiriyor, muhtara müracaat ediyor ve hataların düzeltilmesi için ihtarda bulunuyordu. Geçen haftanın başında asıldıkları yerlerden kaldırılan seçmen kütüklerinde hataların son derece az olduğu tahmin ediliyordu.

Referandumla ilgili çalışmalara siyasi partiler de hız vermişlerdi. Partilerin, geçen hafta Seçim Kurulunda çekilen kur'alara göre yapacakları konuşmalar büyük ilgi çekti.

C.H..P. adına ilk konuşmayı yapan Turhan Feyzioğlunun, C.H.P. nin, İkinci Cumhuriyet Anayasasına neden Evet diyeceğini izahı, iktidara hazırlanan CHP. teşkilâtında ve büyük bir vatandaş kitlesi üzerinde iyi tesir bıraktı. Feyzioğlu, Partisinin Anayasaya Evet demesini, C.H.P. nin daha evvel îlk Hedefler Beyannamesiyle yaptığı vaadlerin gerçekleştirilmesine bağladı. Konuşmasında dikkate değer iki nokta, Basın ve Din konulan üzerinde fazlasıyla durmasıydı. Yeni Anayasa, her iki konuda da son derece iyi hükümler taşımaktaydı. C.H.P. nin, muhalefet devrinde, demokratik rejime ulaşabilmek için yapılmasını gerekli bulduğu her şey yeni Anayasayla ortaya konuyordu. C.H.P. Genel Başkanı İnönünün Referandumla ilgili olarak yapacağı konuşmada da bunları bulmak mümkün olacaktı.

Başkente sevindirici haberler gelmektedir. Köylü vatandaş sabırla- bütün menfi propagandalara rağmen- 9 Temmuz gününü beklemektedir. Asılan kütükleri tetkik etmiş, itirazım yapmış, kendisini "bana ne?" cilikle suçlamaya kalkanları şimdiden yanıltmıştır. Olaylar, Refefandumun büyük bir ilgiyle karşılanacağım göstermektedir.

B A S I N

Haberler

Hikâyelerin en eğlencelisi

Bitirdigimiz haftanın ortalarında bir gün, Akşam gazetesinin Ankarada oturan ve eski bir sosyete ya--arı Olan, fakat sonradan "ihtilalin Madam Recamier"si rolüne heveslenip cup diye siyasilerin çevresine bir ucundan dalıveren bir kadın fıkracısı bütün başkentin heyecan içinde olduğunu okuyucularına bildirdi. Müşerref Hekimoglu, kendisi de haya» candan ürpererek söyle diyordu*

"Telefon çaldı:

— Sana önemli *bir haberim var' Bil bakalım ?*

Kafamı zorluyorum. Meseleler gözümde sıralanıyor. Hangisi daha önemli diyo düşünüyorum. Hangisine öncelik vermeli?

Telefondaki ses:

— Bu çok heyecan verici bir haber, diyor.

Kabine mi düşüyor, Milli Birlik'te mi birsey var, Madanoğlu konuşmaktan vaz mı geçti ? Yok, hiçbiri *değil.*

O gün Meclise gittim. Kurucu Mecliste bina ve arazi vergileri konuşuluyor. Kürsüde genç bir Milli Birlikçi... Ama koridorlarda büsbütün başka bir konu... CHP liler birbirlerine *yaklaşıyor, CKMP liler CHP lilere yaklaşıyor, YTP liler dinliyor ve gülüyor. Kulaktan kulağa yayılan bir haberin sevinci ya da şaşkınlığı içinde koridorlar.*

Yalnız koridorlarda mı, *evlerde, dükkânlarda, berberlerde hep aynı mesele.*

—Duydunuz mu ?

Parti merkezlerinde bu mesele, parti teşkilatında bu mesele. Şehirlerarası telefonlarda bu *mesele, gazetelerde bu mesele. Bakanlar Kurulunda, hattâ Milli Birlik Komitesinde de bu mesele konuşuluyor sanırız."*

Kadın fıkracı, hadiseyi böylece tesbit ettikten sonra "Türkiyenin en önemli meselesi"nin mahiyetini, bahsettiği hususun bir gerçek olduğundan amin edayla ve artık pak sevdiği "yüksek fikri seviye" içinde bahis konusu ediyordu:

"Bu meselenin bu *kadar önemli oluşu neden acaba ? Suçüstü yakalanmalar, her »aman, her yerde rastlanan olaylar. Suçüstü yakalananların değişik milletlerden* olması mı *önemli ? Bence,* o da *değil. Milletlerarası dostluk oluyor da, milletlerarası aşk neden olmuyor ? Suçüstü yakalananın* itibarlı bir insan oluşu *da önemli değil bence."*

Eski dedikodu yazarı Müşerref Hekimoğlu bundan sonra, dedikodunun ne kadar fena şey olduğunu ve cemiyetimizi zehirlediğini "sosyal açı"dan ve bir sosyoloji alimi ciddiyeti içinde açıklıyordu!

Eveleme, develeme..

Son günlerin gerçekten en eğlenceli hikayesi olduğunda zerrece şüphe bulunmayan hikâye, Kasım Güleğin "sosyal gazete"sinin dedikodu sütununda geçen haftanın sonunda yayınlanan bir "sosyete haberi" ile başladı. Tanin, "Bir Muteber Basıldı" başlığı altında bildiriyordu:

"Son günlerde, tüm Ankara sosyetesi ballandıra ballandıra bir bar sılmayı konuşuyor.

Kadın Amerikalı imiş, güzelmiş, üstelik sarışınmış ve *evliymiş. Adam orta boylu' imiş. saçları dökülmüş, üstelik yakışıklı da değilmiş. Fakat, iyi kötü şöhreti varmış,* muhiti *varmış. Sonra da bir zamanlar şerefli insanlara tarizlerde bulunan (Eline, diline* ve *beline sağlam olmalı) diyen yazılan* varmış. *Varmış amma işte kendisi Amerikalı sarışın,* evli *bir dilber ile uygunsuz durumda basılmış! Basıldıkları anda Amerikalı dilber (Darling) (Sevgili) diyormuş. (What is the matter ?) (Ne oluyor ?)* ve.. *Müstehzi, gülen adamları eli ile işaret ediyormuş. Şerefli insanların Ata* ve» taslarına *kadar kalemi ile ozanan dökük saçlı adam R harflerini yutarak (Nothing important) (önemli birşey yok) diyormuş.*

İşte böyle dostlarım, Önce, bir insan, âleme talkın verip, salkımı yememeyi öğrenmeli. (Nerede efen*dim ?)*

Bakın az daha unutuyordum. Basılanların adını öğrenir öğrenmen sizlere bildireceğim..."

Haberi okuyanlar içinde en ziyade, Ankaranın nev-i şahsına münhasır tipi Sinasi Nahit Berker güldü. Zira Berker, bundan bir süre evvel,' "acaba hangi alığı avlarım?" diye ortaya bir laf atmıştı: "Metin Toker basıldı!" Ama, o sıralar kış ayları olduğundan ve Metin Toker de eşiyle birlikte Uludağa kayak sporu yapmağa gittiğinden Berker hikâyesini pek güzel allamış, pullamıştı. Metin Toker Uludağda, nefis bir alman kızıyla basılmıştı! Berker, Metin Tokere diş Dileyenlerin, ellerinden hiç bir şey gelmemesi karşısında AKİS başyazarının bir falsosunu yakalayabil--mek için nasıl bütün imkanlarını seferber ettiklerini bildiğinden ağını atmış ve beklemeğe koyulmuştu. Sinasi Nahitin, Bayan İnönü ile uzak-

Gülek

Müş.Hek

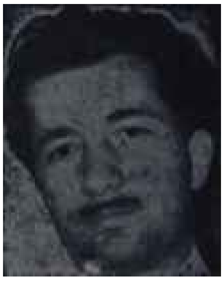
K. oğlu

Yalçın

Gök. E

Balıklar!

Eline, Beline, Diline

Muhalefetin memleket ve millet için pek çok şey ifade ettiği günlerde yaşıyoruz. Bunu bizzat Muhalefet hatipleri ifade ediyorlar ve halkın ümidinin Muhalefette olduğunu söylüyorlar. Doğrudur. Seçmen kütlesinin ekseriyeti hakikaten gözlerini Muhalefete dikmiştir ve yarın işbasına getirmeye karar verdiği insanları bugün dikkatle tetkik etmektedir. Eee, sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer!.

Muhalefetin gördüğü bu alaka muhalif politikacılara ağır yükler yüklemektedir. Halk, başkaları yaptığı takdirde umursamayacağı veya affedeceği hareketleri Muhalefet ileri gelenleri yaptıkları . zaman âdeta çileden çıkmaktadır. Sonradan bir balon olduğu anlaşılan "Avrupadaki 106 muhalif milletvekili" hikâyesinin nasıl bir hassasiyete yol açtığı hiç kimse tarafından unutulmamalıdır. Senelerdir Avrupaya giden sayısız muvafık milletvekili senelerdir en ufak akis uyandırmamışken Muhalefetin davranışının sâdece rivayeti bile herkesi coşturmuştur. Muhalefet ileri gelenleri bu dikkate umumi hayatlarında da, hususi hayatlarında da hürmet etmekle mükelleftirler ve umumi hayatlarında da, hususi hayatlarında da millet murakabesinin altoda bulunduklarını artık ümit kesilen iktidar mensuplarından da fazla- asla unutmamalıdırlar.

Bugün milletin politikacıda aradığı başlıca vasıf feragattir. Belki aşırı, belki haksız bir feragat. icap ederse, başkalarına tanınan haklardan bile feragat, "hamama giren terler" derler. Muhalefet saflarında politikaya atılanlar milletlerin böyle anlarında her halleriyle, her hareketleriyle bir misal teşkil etmek zorundadırlar. Bir politikacı eline, diline ve beline hâkim olamadı mı, olamıyor mu, yapacağı en faydalı iş -Muhalefete ve memlekete- tasını, tarağım toplayıp politika sahasını, terketmektir.

Eline hâkim olacaksın. Bir yerde yeni Britannica Ansiklopedisi gördün mü, onu evine nakledip yerine eskisini yutturmaya kalkışmayacaksın. Bir kaç kuru» masraf etmemek, *"beleş"* geçinmek uğrunda gittiğin yerlerde ona buna yük olmayacaksın, elâlem "aman rezil olmayalım" diye arkandan koşup senin vermediğin bahşişleri, ödemediğin çay ve kahve paralarını ödemek, senin misafirlerini ağırlamak için ter dökmeyecek. Vazifeyle gittiğini söylediğin yabancı memleketlerden gelirken bavullarında "canım, bakmazlar" diye tümen tümen yakışıksız eşya getirmeyeceksin. Bunlara tenezzül etmeyeceksin. Maazallah, bir baktılar mı, senin yüzünden partin bir defa daha hicapların en büyüğünü duyar.

Diline hâkte olacaksın. Olur olmaz lâf söyleyip herkesi müşkül mevkide bırakmayacaksın. Kafan işlemiyorsa ve meseleleri bilmiyorsan hiç olmazsa, o mevzularda sükûtu muhafaza edeceksin. Hele yabancılarla konuşurken dilini ağzının içinde on kere dolaştıracak, ondan sonra bir kelime söyleceksin. Münasebetsiz beyanatlarda bulunup muhalifi, muvafık! bütün milleti rencide etmeyeceksin. Partinin büyüklerini, senin gaflarım tamir için gayret sarfına mecbur etmeye hakkın yoktur.

Beline hâkim olacaksın. İsmet İnönünün bir sözü vardır; çok genç bir subayken bir yaşlı âmiri söylemiş: İnsanın namusu san altınla çıplak baldırı gördüğü zaman belli olur! Bedavaya getirmek için mahallendeki hizmetçilerin, besleme kızların peşinde koşmayacaksın, tanınmış bir şahsiyet olduğun halde caddelerde kadınlara lâf atmayacak, işaretler yapmayacaksın. Hele bu neviden skandallere sebebiyet vermek! Dünyanın başka yerlerinde hattâ şantaj olduğu aşikâr böyle skandaller -eğer politikacının zerrece alâkası varsa o politikacının siyasi hayatına son verir. Böyleler!, tabii kızarmak hassasına sahipseler, İnsan içine çıkamazlar. Her bekâr erkeğin hakkı sayılan marifetler, bugün Tükiyede Muhalefet saflarında ileri mevkiler işgal eden kimseler için hak olmaktan çıkmıştır. Her şeyhi bir âdabı vardır ve bedavaya getirmek merakı bu âdabın ayaklar altına alınması için sebep değildir.

Muhalefetten büyük şeyler bekleyen, Muhalefete hakikaten bir ümit ışığı diye bakan büyük kütleler muhalif politikacılardan da işte bunları bekliyor. Zira eline, diline ve beline hâkim olamayan siyaset adamlarından ta millet çok çekmiştir. Tarihin bir defa daha tekerrür etmemesi lâzımdır. Hele böyle neviden marifetle i hikâye olunan, tenkid edilen muhaliflerin, o kadar şiddetle yerdikleri o İktidara geçer geçmez değiştireceklerini bağırdıkları kanunların arkasına başları sıkışınca, sığınmaya çalışmaları, "ispat hakkı vermem", "bu benim husuşi hayatım", "küçük düştüm" diye feryat etmeleri İnsana hakikaten komik geliyor. Ama manzaranın bir de acılık taşıdığı nasıl gözden uzak tutulabilir *?*

Bugün Türkiyede Muhalefetin büyük handikapı, İşte bu neviden politikacılardır. Bu ayrık otlarını temizlemek ise bizzat Muhalefetin boynunun borcudur.

(Kasım Gülekin pek sevdiği bu yazı 6 Eylül 1958 tarihli AKÎS'te yayınlaşmıştır.)

Şinasi Nahit Berker
Mandepsici

tan bir akrabalığı bulunması ağına bir kaç balığın düşmesi İhtimalini arttrıyordu. Nitekim, ilk balık kısa zamanda Berkeri sevindirdi: Bu, tabii, Kasım Gületin "sosyal gazetesi" idi.

Tanin, AKÎS'in Gülek ile ilgili biz haberinden memnun olmayınca, gene dedikodu sütununda bir gözdağı vermekle kolları sıvadı. "Metin Toker ayağını" denk atsın, biz onun Uludağdaki maceralarını biliyoruz!" Aslında, Gülek gazetesinin bütün kadrosunu çoktan seferber etmiş ve balonun Berker tarafından alay olsun diye uçurulduğunu anlayınca cam pek yanmıştı ama, şansını gene bir deneme İştiyakı içindeydi. Bu sırada, "sosyete haberi" de bizzat imalcisini bile aldatacak bir süratle istihale geçiriyor, kulaktan kulağa yayılırken Metin Tokere, bir milli da değil, beynelmilel çapkın şöhreti sağlayarak ağızlarda dolaşıyordu. Hayır, kadın alman değil, amerikalıydı! Ankaranın en güzel duluydu! Yok canım, dul değil, evliydi! Yoo, pek genç bir kızdı! Ağın ikinci balığı gene "sosyal gazete" oldu ve Gülek; kabağın bir dâva konusu olarak başına patlamaması için "İhtiyat tedbiri"ni alarak haberin değişik versiyonunu da Taninde yayınlattı. Nitekim, bir kaç gün sonra Taninin içinden bir haber AKİS'çilere ulaştırıldı. Gülek, adamın tipinin Metin Tokere benzemeyen taraflar da ihtiva etmesini sıkı sıkıya tembih etmişti:

—Biz de, adamın orta boylu,ama saçları dökülmüş olduğunu, üstelik yakışıklı da bulunmadığını, R harflerini yutarak konuştuğunu yazdık. Bunda, Metin ağabeye uyan bir orta boy.. Metin ağabeyin saçlarının dökülmediğini, R değil S harflerini yuvarlayarak konuştuğunu ve yakışıklı olduğunu herkes bilir.. Ama, Kasım bey bilhassa öyle tembih etti!"

Nitekim, Tanin iki gün sonra, bir başka ihtiyat tedbiri olarak aynı sütunda, AKİS'in "Eline, diline, Deline sağlam olmalı" yazısını yay alladığı sırada yazı işleri müdürü olan ve saçsız başıyla dikkati çeken Tarık Haluluyu bahis konusu ederek şu açıklamayı neşretti:

"Dün sabah TANİN'in Ankara Bürosuna Tarık Halulu, gelmiş. Arkadaşlara beni sormuş ve (Bir muteber basıldı) başlıklı yazıma dokunarak (Aman yapmayın yahu. Beni güç duruma soktunuz) demiş ve şunları eklemiş:

(İzmir'den kardeşlerim telefon ederler. Yazıda bahsedilen muteber kimse gibi, benim de saçlarım dökük ve orta boyluyum. Şimdi herkes manalı manalı yüzüme bakıp gülüyor. Vallahi Amerikalı ile falan basılmadım. Sonra altı yıl Almanca okudum. İngilizcenin İ'sini dahi bilmem. Badece filmlerden aklımda kalan tek İngilizci "I Love You" dur. Selda hanım'dan rica edicem vallahi hiç bir tanıdığın yüzüne bakamıyorum.)

Bu olayı anlatmakla Halulu'nun dileğini yerine getirmiş oluyorum. Fakat sayın okurlarım sizlere esas isimleri öğrenir öğrenmez duyuracağım."

Balıklar ve alıklar

Ancak, Taninin yazısı üzerine ağın içinde balıklar alıkları, alıklar balıkları görülmemiş bir süratle ve tam bir fransız vodvilini hatırlatan şekilde takip etti. Hiç kimsenin ne -aylarca hapsederek dahi- korkutabildiği, ne -türlü ve inanılmaz menfaatleri ayakları altına sererek dahi- satın alabildiği Metin Tokeri her gece rüyasında gören ve kâbus görmüş gibi terleyerek uyananlar kolları sıvadılar. Sefa Kılıçlıoğlu için AKİS başyazarı, Yeni Sabahın dedikodu sütununda yazdırttığı gibi şuydu:

"Şu Metin'le herkes uğraşıyor. Neden, bilmem. (Belki de o herkesle uğraştığı içindir) Bu yüzden olacak oğlanla uğraşıyorlar diye, insan rikkate gelemiyor. Ben (Hanzâde) diyelim demiştim, dalıa eski nesil ona (Belai Asumâne) adını uygun görmekte ısrar ediyor. Halbuki gururu okşayacak bir isim bu: Belai Asumane. İnsanın gözünün önüne fırtınalar, boralar, tufanlar, şimşekler, yıldırımlar geliyor.."

Hikâyeye, Metin Tokeri bu gözle gören bütün balıklar ve alıklar dört elle sarıldılar. Kadroları seferber olan gazeteler Sefa Kılıçlıoğlunun Yeni Sabahı, Aydın Yalçının Öncüsü, tabii Kasım Güleğin Tanini, Müşerref Hekimoğlunun gayretiyle Akşamın Ankara ekibi ve Kuyrukçuların Son Havadisiydi. Hikâyeye inandırmak için, biraz tafsilât lâzımdı. Öyle ya, peki dilber Amerikalı kimdi? Bu kadın, cin ya da peri değildi ya.. Resmini, hiç olmazsa ismini bulmak lazımdı. Sonra, basan kimdi? AKİS'e bitirdiğimiz hafta hakikaten telefonlar yağdı. El altından ne tahkikatlar yapılıyor, ne ağızlar aranıyordu! Bir

Mll. Sidonie !

Bir gazeteyi ne öldürür, bilir misiniz ? Maskara olması!

Nitekim Ankaralı gazeteciler, bu haldeki Son Havadise bir oyun ettiler ki haftanın sonunda Metin Toker ve sosyetenin bütün hanımları gözleri yasarıncaya kadar gülmekten kendilerini alamadılar.

Genç gazeteciler, kuyrukçu gazetenin "Metin Tokerle Basılan Kadın"ı kepçe kürek arayan Ankara muhabirlerine bir müjde verdiler: Metin Tokerin, bir matmazelle telefon muhaveresi tesbit edilmişti! Telefon muhaveresini de, Evliyazadenin adamlarına naklettiler. Ertesi gün, Son Havadiste, ciddi ciddi şu haber çıkıyordu:

"Zina hâdisesinin kahramanlarından biri bugün İstanbuldan şehrimize gelmiş ve dergisinin odasında arkadaşlariyle otururken, derginin yazı işleri müdürü, matmazel Sidonie adında bir yabancının kendisini aradığını söylemesi üzerine telefona gelen pek meşhur dergi sahibi, Mlle Sidonie'ye şunları söylemiştir:

— Şimdi geldim. Merak edilecek bir şey yok. Her şeyi ben düzelteceğim, İstediklerini getirdim. Bavula göndereceğim. Geç vakit geleceğim.

Adı zina hâdisesine karışan pek meşhur dergi sahibi bundan sonra, akşam yabancı hanıma göndereceği bavula dergisine bırakarak evine gitmiştir.

Hâdisenin neticesi merakla beklenmektedir."

Mlle. Sidonie Ankaranın en meşhur kadın terzisidir... ve altmışında bir dilberdir! Bavula gelince, içinde Özden Tokerin düzeltilecek elbiseleri vardır...

AKİS'çi haftanın sonunda şöyle dedi:

"— Hiç, hayatımızda bu kadar eğlenmemiştik!."

Telefon edenler sadece gazeteci' ler değildi. Müşerref Hekimoğlunun dediği gibi, gerçekten bütün başkent ve bilhassa sosyete hanımları meraktaydılar. Herkes Metin Tokeri arıyordu. Fakat, koca gazetelerin koca kadrolarının günlerle süren uğraşmaları en ufak netice vermedi. Hikâyenin bir balon olduğu ve "sosyal gazete"nin sosyal bir kazık yemiş olduğu anlaşılıyordu. Ortada ne amerikalı vardı, ne basan, ne bir basılan!

Son Havadis, Tanin ve Yeni Sabahın dehşetli haberleri

Elde kalan bu kubbede, bir hoş kazıktır!

Buna rağmen, "at atabildiğin kadar edebiyatı" Metin Toker ismi etrafında efsaneler örmekte devanı etti. Sefa Kılıçlıoğlunun Yeni Sabahı şöyle diyordu:

"Duydunuz mu bizim oğlan basılmış. Hem da Ankara'da, evli barklı bir Amerika'lı hanımla, Şimdi seneler senesi şusunu busunu yazdıkları bayram ediyorlar. (Kerata sonunda bilmem neresinden yakalandı) diye. Ben işin bu seviyesini sevmiyorum. Şimdi bayram edenler sanki daha önce bizim oğlanı melek mi sanıyorlardı ? Yooo!... Efendim o dermiş ki, amme hizmeti görenler, mühim bir vazifeyle umumi efkâr huzuruna çıkanlar böyle şey yapamaz, imsak edermiş. Kendisi neden imsak etmedi, diye 'soruyorlar. E, mühim bir adam değildi de ondan...".

Gökhan Evliyaoğlunun Son Havadisi ise, herkesten ileri gitti. Kuyrukçular haftanın ortasında, gazetelerinin birinci sayfalarında, hem de çift sütun üzerine pabuç kadar harflerle "Ankara sosyetesi bir Sina hadisesi ile çalkalanıyor" manşetini âtıyorlardı. Yazıda ise, öteki gazetelerin ihtiyat tedbirlerine dahi aldırılmaksızın "bir derginin pek meşhur olan sahibi", "bir amerikalının gene amerikalı olan 22 yaşındaki eski güzel karısı", "dergi sahibinin bir siyasi partinin genel başkanının kızı olan karısı"ndan bahsediliyordu. Elhak, muhayyele kuvveti bakımından Son Kuyruk herkesin ilerisindeydi. Bildirdiğine göre "pek meşhur şahıs" esinden ayrılacak ve dilber "dul dost'u ile Amerikaya gidecekti!

Amerika seyahati, Sefa Kılıçlıoğlunun Yeni Sabahının verdiği bir başka "sosyete ,haberi"nin tefsiriydi. Yeni Sabahın dedikodu yazarı haftanın basında da şunu yazmıştı:

"Eğer yalansa, ben başkasının yalancısıyım. Bir okuyucumun mektubundan alıyorum. (Metin Toker Amerika'yapacağı bir seyahatin, tat lı ürpertileri içindeymiş) (Sevgili okuyucum, siz olsanız ürpermez miy-. diniz ?) Mektup devam ediyor: (Seyahat başlayıp bitinceye kadar Amerika aleyhinde tek kelime yok.) (Canım hep aleyhte bulunacak değil ya! Bırakın Amerika vesilesiyle de olsa, oğlan biraz leyhte yazsın). (Amerika'lilar simdi Metin Toker'in gözünde şirin ve tatlı insanlar oldular.) (Yok canım, ne Metim, ne de kimse bu kadar basit olamaz.) Ve son cümle: (Seyahat 90 gün, 90 gece sürecekmis.) (Darısı basımıza. Bu Amerika'lılar sahiden pek tatlı, pek şirin insanlar galiba çocuklar...)"

Ancak bu, Kuyrukçu gazetenin sandığının aksine "dilber dul"la alâkalı bir seyahat değildi. Amerika Dışişleri Bakanı adına Amerikanın Ankara Büyük Elçisi Ekselans Hare AKİS başyazarını 60 günlük bir Amerika ziyaretine davet etmiş, ancak Metin Toker bu nazik daveti özür dileyerek ve teşekkürle reddetmişti. "Sosyete" bütün hafta boyunca çalkalanmakta devam etti.

Ama, bütün araştırmalar boşa çıkıp ta hikayenin hiç aslı faslı olmadığı anlaşıldığında Kasım Güleklerin, Sefa Kılıçlıoğluların, Gökhan Evliyazedelerin ve benzerlerinin elinde Yeni Sabahın Fısıltı yazarı "Kerata, sonunda bilmem neresinden yakalandı" derken neyi kastediyorsa, işte, o kalıverdi!

Hikâyenin 1 numaralı kahramanına gelince, Metin Toker kendisine en ziyade diş Dileyenlerin lûtufkâr gayretleri sayesinde herkesin alâkasını bir defa daha üzerinde toplayan bir Porfirio Rubirosa halinde Günün Adamı olmasını umursamaksızın, AKÎS'ten başaldıgı günler İstanbulda genç eşiyle su kayağı yapıyor ve karı koca Tokerler, haklarındaki haberleri kahkahalarla okuyorlardı.

Özden ve Metin Toker Maltepede su kayağı yapıyorlar

Yel üfürür, su götürür.

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Barut fıçısı

Ortadan uzun boylu, saçları hayli azalmış yakışıklı genç adam, Yasâîadanın tarihî duruşma salonunda bulunan tanık mikrofonu önüne geldiği sırada güneş ortalığı yakıp kavuruyordu. Ortadan uzun boylu adam koyu renk bir elbise giymişti. Oldukça heyecanlıydı. Yüksek Adalet Divanı Başkam Salim Başol:

"— Divan Başsavcılığı sizin de tanık olarak dinlenmenizi-, talep etti. Bu 28 - 29 Nisan olayları ile ilgili bilgileriniz varmış" dedi.

Genç adam evvelâ yutkundu, sonra hâdiseleri bir sinema şeridi gibi gözlerinin önünden geçirdi ve anlatmağa başladı.

Hâdise, geçen haftanın sonlarında, cuma günü cereyan ediyordu. Yassıadanın târihî duruşma salonunda tanık mevkiinde bulunan yakışıklı genç adam, Ulus gazetesinden Cenap Çetineldi. Başkan, tanığın hüviyetini tespit ettirdikten sonra":

"— O zamanki vazifeniz?" diye sordu.

Saçları hayli dökülmüş genç adam serinkanlılıkla cevap verdi:

" —-Ulus gazetesi Yazıişleri Müdürüydüm efendim."

Bundan soma meselenin esâsına, yâni tanık Cenap Çetinelin bildiklerine geldi. Çetinel, meşhur ve malûm Tahkikat Komisyonu tarafından sorguya çekilen fakat paçayı kurtarabilen gazetecilerden biriydi. Kendisi gibi daha pek çok mücadeleci gazeteci Komisyonun huzuruna celbedilerek, sâdece D.F. ye âlet olmamalarının hesabını vermişlerdi. Cenap Çetinelin sulattıkları bir başka yönden dikkati calipti. Çetinel, bundan evvel ilgiyle takip edilen ve Divanı hayli aydınlatan bir başka tanığın ifadesini tamamlıyordu. Kendisinden evvel Divan tarafından dinlenen tanık, AKİS Yazıişleri Müdürü Kurtul Altug, ifâdesini bir noktaya kadar getirmiş ve orada bırakmıştı. Halbuki Altuğun tevkifinden sonra AKİS'-in başına gelenlerin anlatılması da gerekmekteydi, İşte bunun için Divan Başsavcılığı meselenin bu yönünün de aydınlanması gerekçesiyle Çetinelin dinlenmesini talep etmişti Nitekim Çetinel, meselenin bu yönüne de bol miktarda ışık tuttu. Çetinelin ifadesine göre, Kurtul Altuğun Akıbeti hakkında endişe duyulurken

Cenap Çetinel
Amme şahidi

birden AKİS Mecmuasının kapın önünde garip **tavırlı** adamlar belirmişlerdi. Bunlar meşum Komisyonun dehşetli Üyeleriydi. Komisyonun, başında Kemal Özerin bulunduğu ekibi hemen içeriye girmiş ve ilk is olarak kapılara polisleri dikmişti. Ondan sonra işin eğlenceli kısmı başlamıştı. Zira, AKİS'e komşu ULUS gazetesinde çalışan muhabirler AKİS'te bir şeyler olup bittiğini anlıyarak hemen içeriye dalmışlardı. Fakat ULUS'çular için giriş o giriş olmuştu. Teoman Karamın ve Cenap Çetinel, içeriye girip de çıkamıyaniardandılar. Komisyonun dehşetli üyeleri içeriye girmeğe müsaade ediyorlardı. Fakat dışarıya çıkmağa, asla!..

Çetinel bundan sonra, bir barut fıçısı haline gelen AKİS'in ne sekilde arandığını Yüksek Adalet Divanı huzurunda anlattı. Kemal Özerin gayriresmi şekilde başkanlık ettiği grup, Özer, Anıt ve Necmettin Önderden müteşekkildi. Belli ki. Komisyonun en dehşetli üyeleri bunlardı. Kemal Özer hemen Kurtul Altuğun masasına sahip çıkmış ve telefonlara el koymuştu. Böylece AKİS, Komisyonun eline geçmiş oluyordu. Nitekim Çetinel ifadesinde, Komisyon üyelerinin, yaptıkları işten pek memnuniyet duyduklarım belirtti. Bundan sonra sıra, arama - taramaya geliyordu. Eee, ne de olsa Komisyon üyeleri bu hususta pek ehliyet sahibiydiler. Bir kısmı Altuğun masasını karıştırırken, diğerleri de mecmuada bulunan resimlere elkoymağa başlamışlardı. Ne var ki, aradıklarını bir türlü bulamıyorlardı. Bunun üzerine mecmuada başka yerlerin de aranmasına karar verildi. Bir an göz göze "gelen Komisyon üyeleri, anlaşmışlardı.

"— Haydi" dediler ve hemen Metin Tokerin odasına yolla ve hemen

Tokerin kapısı kilitliydi, Özer emretti:

"— Kapıyı kırın!"

Tokerin kapısı sert darbelerle kırıldı ve Komisyonun dehşetli üyeleri postu odaya serdiler. Bu arada AKİS muhabiri Atillâ Bartınlıoğlu da geldiği için mesele daha da ciddileşti. Bartınlıoğlu ile Komisyon üyeleri arasında eğlenceli bir sohbet başladı. Başkan, bir meseleyi merak etmiş olmalı ki, Çetinelin ifadesinin tam bu kısmında sözünü kesti:

"— AKİS'te ne arıyorlardı?"

Çetinel bu suali ayni rahatlıkla cevaplandırdı:

— Cemal Yıldırım hakkındaki yazıyı arıyorlardı. Yazıyı acaba Metin Toker mi kaleme almış, yoksa üzerinde değişiklik mi yapmış, onu tetkik ediyorlardı"

Çetinel Komisyon üyelerinin en azılısı Ekrem Anıt ile aralarında ge--en muhavereyi da söyle nakletti:

"— Ekrem Anıt bana "Çok kötü şeyler olacak. Siz niye böyle işlere karışıyorsunuz? Biz nice kişilerin evlerinde intihar ettiklerini biliriz. Polis olmadığınız için bunu bilemezsiniz' dedi ve nihayet, Kurtul Altuğun tevkif edilerek cezaevine gönderildiğini söyledi."

Çetinelin ifadesine göre, AKİS mecmuasındaki evrak ve mektuplar müsadere edilerek götürülmüştü.

Mesele anlaşılıyordu. Komisyon üyelerinin, bütün gayretlerini bir tek noktaya, teksif etmelerinin sebebi hikmeti malûmdu, AKİS susturulacak ve rahat edilecekti! Bundan sonra Kemal Özer Metin Tokerin salon biçimli odasında postu sererek soruşturmasına başlamıştı. Tabii ne Atilla Bartınlıoğlu, ne de diğer AKİS'çiler onun istediklerini söylediler. Bu defa hedef olarak, AKİS'in basıldığı Rüzgârlı Matbaa seçildi. Müessese Müdürü Mübin Toker bu kalabalık fener alayım görünce pek hayret etmedi. Zira bu tip gangsterlik hikâyelerine pek alıştandı. Gelenleri karşıladı ve aramaya müsaade etti. Tabii, gene matlup hasıl olmamıştı. Komisyon üyeleri, ihtilâl müşevvik! AKİS'te İhtilal hazırlığı keşfedememenin Üçüntüsü içinde yerlerine döndüler.

O gün ilgiyle takip edilen tanık sâdece Cenap Çetinel olmadı. Bir tanık tiksintiyle, bir başka tanık ta hürmetle dinlendi. Bunlardan ilki, Menderesin meşhur avukatı Bülent Nuri Esen, diğeri ise, kıymetli ilim adamı Profesör İhsan Arseldi.

Bülent Nuri Esen

Oh Olsun

Yassıadada Adnan Menderesi Bülent Nuri Esenin karşısında görüp te, şöyle içten bir "Oh olsun!" çekmemek kabil mi? Bülent Nuri Esen, Menderesin Basın, dâvalarıudaki avukatı ve akıl hocası. D. P. iktidarının ilk yularında, yâr-i vefakarı Nihat Erim henüz tarihi tornistanını yapmamışken kafa tutmaya çalışmış, sonra bütün vefakâr yârlar arasında o da Menderese insanların pirzolaya benzediği, vurdukça yumuşadığı inancını veren davranışıyla pes etmiş. Pes etmekle de kalmamış, arz-ı hizmet etmiş. Bir yandan "Başbakanın Avukatı", eh böyle nüfuzlu bir adama tabii yabancı elçilikler de dâva takip ettirir, nihayet Kava Yollarının hukuk müşaviri.. Menderesi pek eğlendiren tiplerden bir başkası. Hakikaten, sevimli olduğu da muhakkak! O kadar ki, o dağdağalı Nisan sonu -1960- günü Menderes Eseni görünce kahkahalar atarak karşılıyor. Üsdadı -Eseni- tanıyanlar için, doğrusu, bunun şaşılacak bir tarafı yok»

Ama, devir değişmiştir ve Bülent Nuri Esen şimdi eski müvekkilinin herkesten çok aleyhinde olan kimsedir. Hem Bülent Nuri Esen bir kahramandır da.. Aman efendim, hürriyet için neler yapmamıştır ki! Ancak, ortada bir gerçek vardır ki onu temizlemek Bülent Nazi Esen gibi -Menderesin tabiriyle- "renkli konuşan" bir avukat için bile zordur.

Efendim, o meşhur Nisan sonunda, Bülent Nuri Esenin "Artık Anayasa kalmadı, ben size nasıl Anayasa okuturum"a benzer bir kahramanane lâfla dersleri paydos ettiği nasılsa bir gazeteye geçmişti. Fakat hemen ertesi gün, Bülent Nuri Esenin tekzibini A. A. radyolarda ve bültenlerinde yayınlamıştı. Hayır, üstadın dersleri kesişinin sebebi talebeleri imtihana hazırlamaktan ibaretti ve normaldi. Bunun dışındaki bütün tefsirler yalandı, tezvirdi!.

Yassıadada, dehşetli Profesör bu tükürük yalama hâdisesini izah zorunda kalınca hemen anlattı: Efendim, bunu Menderesin odasında bir tehdit etmişler, bir korkutmuşlar ki kendinden geçivermiş. Ayaktayım?, kendine geldiğinde oturuyor bulmuş. Öyle bir anda, önüne ne getirirlerse imzalarmış. Bu yüzden de, cebinden -her halde farketmeksizin- kalemini çıkarmış, kâğıdı -her halde farketmeksizin- önüne çekmiş, tekzibi -her halde farketmeksizin- yazmış, altına -her halde farketmeksizin- İmzayı basmış, bunu Benderlioğluya -her halde farketmeksizin- vermiş!

Ama, farketmeksizin Başbakanın avukatlığından İstifa etmek, farketmeksizin Başbakan tarafından sokulduğu Hava Yollan hukuk müşavirliğinden ayrılmak, çıkarılan kanunun Anayasaya aykırı olduğunu, hattâ -Yassıadada bildirdiği veçhile- kanun dahi sayılamayacağım farketmeksizin söylemek hiç mi hiç batırma gelmemiş!

İşte Menderes, Yassıadada, sanık sandalyasında bu Bülent Nuri Esenin bu sözlerini dinledi dinledi de, en »onda bir "pek üzüldüm" çekmekten kendini alamadı.. Gazetecileri hapsettirmek için kullandığı adam, üzerinden kudret hırkası çıkar çıkmaz, o eğlenceli Bülent Nuri Esen olmaktan da çıkmıştı.

Bani, büyüklerimiz boşuna "Asılacaksan bile, İngiliz sicimiyle asıl!" dememişler..

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Küveyt

Basra körfezinde fırtına

Küveyt Emaretinin 19 Haziranda ilân edilen istiklali, 25 Haziranda ilk büyük tehlikeyle karşılaştı. 19 Haziran pazartesi günü Avam Kamarasında Mayıs ayı boyunca Küveytte Emir Abdullah Essalim Essabbah ile İngilterenin Basra körfezindeki siyasi komiseri Sir William Luce arasında cereyan etmiş olan müzakerelerin neticesi açıklanıyordu. Buna göre Küveyt ile İngiltere arasında 1899da aktedilmiş olan "Advisory Treaty -Himaye anlaşması" feshedilerek Küveyt müstakil oluyordu. Ancak, yeni bir anlaşmayla iki hükümran devlet dostluk ve işbirliğini devam ettireceklerini, müşterek meselelerde istişarede bulunacaklarını ve İngilterenin Küveyte gerektiği zaman, harici tecavüzler ve dahili fesat hareketlerine karşı koymak üzere, yardımda bulunacağını bildirmekteydiler.

Müjde haberini tebaasına bizzat bildiren Emir Abdullah Essabbah derhal kolları sıvayarak ise koyuldu: Küveyt bir hükümran devlet sıfatıyla müteaddit beynelmilel teşekküllere girdi ve Arap Birliği üyeliğine de adaylığını koydu.

Fakat 25 Haziran gecesi Irak Başbakanı General Abdülkerim Kasım, Küveytin Irak topraklarının bir parçası okluğunu söylüyor ve Kuveyt Emirini vali tayin ettiğini bildiriyordu. Kasıma göre Kuveyt tarih boyunca Basra eyaletinden idare edilmiştir. İngiltere ile 23 Ocak 1899da akdettiği anlaşma hükümsüz sayıldığı gibi, 19 Haziran 1961 tarihli son anlaşma da hiç. bir değer taşımamaktadır.

Haber Arap âleminde ve petrol dünyasında bomba gibi patladı ve ilk defa olarak İngilterenin Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Suudi Arabistan ile aynı istikamette reaksiyonlarına şahit olundu. Batılılar tarafında Amerika "Küveyti hükümran bir devlet olarak tanıdığım" beyan ile zımnen diğer Arap memleketleriyle İran muhtelif derece ve sekillerdeki reaksiyonlarla Küveyti desteklediklerini bildirdiler. Hariciyemiz meselenin Türkiyeye taallûk eder tarafı olmadığını ifade etti.

Tarihi deliller

Abdülkerim Kasım tezini savunurken, Osmanlı İmparatorluğu zamanında Küveytin, bir Osmanlı eyâleti olan Basradan idare edildiğini ileri sürmektedir. Yâni Basra Valisi yanında Küveyt Emiri bir nevi Kaymakam gibi bir şey olmaktadır. Bu iddiayı reddedenler, Kuveyt Emirinin doğrudan doğruya Sultanın fermanı ile tâyin edildiğini ve veraset usûlü ile yarı-sultanlar tarafından idare edilegelmiş olduğunu iddia etmektedirler.

Münakaşanın beyhudeliği meydandadır. Bu elbette, bir Vali -Kaymakam hikâyesi değildir. Tarihi hakikat sudur ki, Arap yarımadası üzerinde Osmanlı hâkimiyeti, bilhassa onsekizinci asır sonlarından, itibaren başlayan İngiliz müdahalesiyle hemen dâima sözde kalmış ve yarımadanın doğu sahilindeki Emaretler az çok başlarına buyruk olmuşlardır. Küveyt de bunlardan biridir ve Babıâli bu Emaret ile zaman zaman meşgul olmak zorunda kalmışsa, bunun Sebebi Vehhabi gailesidir. Bu yoldaki son hâdise II. Abdülhamit zamanında vuku bulmuştur.

Ondokuzuncu asır sonlarında. Osmanlılara sadık olan Şammarlı İbnürreşit, Vehhabilari mağlûp etmiş, bunun üzerine Abdülaziz İbnissuudun babası olan Abdurrahman, oğluyla beraber Küveyt Emiri Mübarek Essabbaha iltica etmişti. Mübarekin, Osmanlıları uğraştıran Vehhabilere yataklık etmesi Padişahın hoşuna gitmedi. Bağdattaki Altıncı Ordu Kumandam Müşir Fevzi Paşayı Küveyt Şeyhliğini ilga ve işgal için harekete getirdi, fakat İngilizler müdahale ettiler ve müzakere açılarak bir nevi "Modus Vivendi"ye varıldı.

Neticede İbnürreşit ölmüş ve Necit, Vehhabi hakimiyetine geçmişti. Osmanlı hakimiyeti ise bir müddet El Hasaya inhisar ettikten sonra Vehhabiler 1913'de orayı da almışlardır. Yine bir vakıa varsa o da, Küveyt Emaretinin 1914'den itibaren, Basra körfezinde gemilerini siyanet maksadile, bayrağını değiştirmiş, yâni Iraktan çok evvel bir bayrağa sahip olmuş bulunmasıdır.

KÜVEYT

Hind yolundan petrole

Arap yarımadasına İngiliz müdahalesi bidayette HİndHİnd yolunu korumak için başlamış, sonra bu mülâhaza yerini petrole bırakmıştır. Bugün Inkm ilhak niyetlerine karşı ingilterenin-korumaya hazır olduğunu bildirdiği Küveyt, senelik istihsal kapasitesi 100 milyon ton olarak hesap edilen ve en büyük petrol rezervasına sahip olduğu bilinen çölden ibaret bir petrol sahasıdır. Burada petrol bir İngiliz ve bir Amerikan kumpanyası tarafından müştereken işletilmektedir.

Küveytin hususiyeti, buradaki petrolün daima buhranlara muvazi olarak çoğaltılmış bulunmasıdır. İranda Doktor Musaddık petrolleri millileştirmek tehdidinde bulununca Küveyt istihsaline hız verilmiştir, O zamandan beri Orta Doğuda petrol kumpanyalarını tehdit eden rejim değişiklikleri ve ihtilâller bu tempoyu hızlandırdığı gibi, bugün de Küveyt yine bir petrol kavgasında koz olarak kullanılmak istenmektedir.

Irakın Küveyti ilhak kararının saiklerinden biri budur. Zira Abdülkerim Kasım İ958'de iktidara gelir gelmez, Irak petrollerini işleten ve muhtelif milletlerin ve hususi menfaatlerin temsil edildiği Iraq Petroleum Company'nin faaliyet sahasını daraltacağım gizlememiştir. Kumpanyanın Irakın güneyindeki faaliyeti tehlikeye girmiştir ve halen kumpanya ile Irak hükümeti arasında fasılalarla müzakere devam etmektedir.

Arap mı, Acem mi?

Müzakerelerde Iraq Petroleum'un az çok müstağni bir tavır takındığı ve Kasımın petrolle ilgili olarak fiyat, nakil, tevzi vesaire gibi hususlardaki diğer Arap müstahsillerin taleplerine benzeyen isteklerini pek umursamadığı anlaşılmaktadır. Bu noktada kumpanyaların elinde mevcut kozlardan en kuvvetlisi Küveyttir. Kasım evvelâ bu kozu yok etmek, daha doğrusu kumpanyaların güvendiği dağlara bir gün kar yağabileceğim anlatmak istemiştir. Bir bakıma ve biraz tolerans ile, burada Irak Başbakanının "müdafa-i nefs" durumunda olduğunu söylemek mümkündür.

Fakat mesele bu kadarla kalmamaktadır. Basra körfezinde Irakın, tâ diplerde İran ile Küveyt arasına sıkışmış dar bir sahili vardır. Denize kapısı bundan ibarettir. Kasım iktidara geldiği zaman ilk beyanatlarından birinde Basra körfezinin "Golfe Persique", yani frenklerin tâbirile Acem körfezi diye değil Arap körfezi diye anılması ve hakikaten de böyle olması lâzım geldiğini söylemiş, aynı zamanda Basra körfezinde sahildar devletlere üç mil olarak tanınan kara sularını Irak hesabına 12 mile çıkardığını bildirmişti.

Bidayette bütün bunların İrana müteveccih olduğu sanıldı ve nitekim Kasım, 1959' sonlarında Şattularap hududu üzerinde Iran ile bir niza çıkarmakta da gecikmedi. Ama bu ancak ilk peşrevlerden ibaretti.

Denizde yer kalmadı

Basra körfezine sahildar memleketler, yabancı kumpanyalara, kara sularını çok aşan, sahalarda deniz altında petrol arama imtiyazları verdiler. Basra körfezine bir iç deniz statüsü tanınmamış olduğu halde, buu açık deniz kolu adeta paylaşıldı! Öyle ki. 200-300 kilometre genişliği olan körfezde karşılıklı sahillerde verilen deniz altı petrol arama imtiyazlara körfezin ortasında buluşmaktadırlar. Bu arada Küveyt ile Suudi Arabistan arasındaki "tarafsız bölge" sularında da Japonlara deniz altı imtiyazı verildi ve bu araştırmalar Güneye doğru "Korsan sahih" boyunca Katar» kadar uzatıldı.

Durumun hem coğrafi, hem politik bakımdan, hem de petrol istihsali bakımından Irak için bir boğuntu manzarası arzettiği şüphesizdir. İşte Kasım bir de bu çemberi kırmak içindir ki Küveyt meselesini ortaya atmış ve bununla da kalmıyarak Küveytin Güneyinde Katara kadar olan toprakların, dolayısıyla suların da Iraka ait olduğunu imaya başlamıştır.

Iralan isteklerine ilk karşı koyan memleketin Suudi Arabistan olması da bu bakımdan anlaşılır bir şeydir. Suud, rüzgarın istikametini iyi tayin etmiştir.

Ne olacak?

Irak, sırf askerî balomdan Küveyt karşısında şüphesiz ki çok kuvvetlidir. Fakat politik bakımdan, karşısında bir Arap-Batılı koalisyonu belirmiştir. Üstelik iç durumu da iyi değildir. Burada Küveyt işinin üçüncü saiki ortaya çıkmaktadır- Bütün diktatörler gibi Kasımın da dahili zorluklan unutturmak için harici meseleler yaratmaya ihtiyacı vardır. Diğer Arap memleketleri bu konuda hazır malzemeye sahiptirler: İsrail! Fakat İsrail ile hududu olmayan Kasım için memleketteki birkaç bin Yahudi yeterli bir hedef değildir. Böyle olunca, Irak diktatörü hedefi Basra Körfezinde aramak «orunda kalmıştır.

Deniliyor ki, bu ihtilafın ilk neticesi Arap Birliğini yıkmak olacakta. Yıkılmaktan murat nedir? Daha evvel bu gibi hadiseler görülmemiş midir? Vaktile Suriyenin Lübnana göz dikmesi, sonra Mısıra zebun olması, Ürdünün her an ilhak tehlikesi karşısında bulunması, Mısırın Sudanı yutmaya kalkması ve nihayet Fasın, Moritanyanın mevcudiyetini inkâr etmesi daha mı az vahim hâdiselerdir? Bir organik Arap Birliği zaten mevcut değildir. Olsa olsa hısım akrabalıktan bahsedilebilir. Nitekim Irak da isteklerini desteklemek için Osmanlı hakimiyetini ileri sürmüyor mu? Bu suretle bi" milli istek olması lâzım gelen şey, azametli fakat talihsiz bir eski İmparatorluğa karşı bir nevi nesep dâvası şeklinde tecelli etmektedir. Bani "babalarımız bir değil mi efendim, senin maun benim, benimki senin" der gibi.

Bir Asliye mahkemesi konusu şeklinde ortaya atılan bu iddianın yine Araplar arasında halledilmesi lâzımdır. Bütün tehlike, bölgede menfaatleri bulunan yabancıların ölçüsüz müdahalesinden doğabilir.

KİTAPLAR

Onbir Çağdaş Besteci

(Yazan: İlhan K. Mimaroğlu. Forum Yayınları. 174 sayfa, 5 lira)

"Musiki Tarihi"nden sonra bu mevsim yayınlanan ikinci kitabı "Onbir Çağdaş Besteci" de İlhan Mimaroğlu, musiki tarihinin en canlı safhası saydığı yirminci yüzyıl musikisi üzerindeki peşin hükümleri ve yanlış bilgileri gidermek amacıyla, yirminci yüzyılın ilk yarısında musiki sanatına istikametini ve karakterini vermiş onbir bestecinin hayat hikayelerini anlatıyor, eserlerini inceliyor. Yazar, önsözünde, bu kitabın orta okuyucu için yazılmış olduğunu, musikişinas için olmadığını, bununla birlikte pek çok musikişinas modern musikiden habersiz olduğu için, kitabın onlara da faydalı olabileceğim belirtiyor. Görülüyor ki yazar, modern musiki meselelerini, halka indirmek, geçerlikteki görüşleri ve bilgileri aktarmak amacıyla ise girişmiştir. Bununla birlikte yazarın çalışmasında şahsi davranışlar da eksik değildir.

Bu şahsi davranışların başında, yirminci.yüzyılın ilk yarısının en büyük, en tesirli bestecilerinin seçilmesi gelmektedir. Yazar bu bahiste bir "tek kişilik jüri" gibi hareket etmektedir. Yirminci yüzyılın ilk' yarısının en büyük onbir bestecisi olarak Mimaroğlu, şu bestecileri sıralamaktadır: Debussy, Ravel, Stravinski, Hindemith, Bartok, Prokofiyef, Schoenberg, Alban Berg, Anton Webern, Edgar Varese ve Charles Ives. Bu seçmenin büyük münakaşalara yol açacağı ileri sürülemez. Onbir besteciden Varese ile Ives'ın, gerektiği gibi tanınmamaları sebebiyle, zihinlerde şüphe uyandırması muhtemel görülebilir ama, bu iki bestecinin musikisiyle içli dışlı olanların, onları, şahsi zevklerin dışında, 'öbürlerinin yanında yer alabilecek güçte görmeleri tabiidir. Kitaptaki onbir bestecinin, yirminci yüzyılın ilk yarısının Bach'ları, Haydn'ları, Mozart'ları, Beethoven'leri, Brahms'ları, Chopin'leri olarak musiki tarihine geçeceklerini öne sürerken yanılma payı herhalde çok küçük olacaktır. Musiki sanatının, onuncu yüzyıldan bu yana yükselttiği değer ölçülerinin hangisine başvurulsa, bu besteciler temize çıkmaktadırlar.

Yazarın kendine ait bir başka görüşü, Stravinski'nin 1920'den sonra bir çeşit akademisine ve eski bestecileri kopya etme yoluna doğru gitmesinin sebebi olarak, ünlü "Bahar Ayini" eserinin ilk icrasında çıkan skandalin bestecinin ruhunda ve yaratış gücünde bir çöküntü husule getirdiğini, akademisinin ya geleneklerin baskısını daha fazla hissetmiye başladığını, bu yüzden kendi hür tabiatını örtmeye hatta reddetmeye koyulduğunu öne sürmesidir. Mimaroğlu, pek de gerekli olmıyan bir nazariye saydığı oniki nota sistemim kuran Schoenberg'in de benzer sebeplerle akademik çevrelerin nezdinde itibar sağlamak kaygısıyla oniki nota sistemini' geliştirdiğini, bundan başka Schoenberg'in üslûbunda olsun, görüşlerinde olsun rastlanan çelişmelerin hep bu "çevre baskısı" yüzünden olduğunu belirtmektedir.

Akademisine, geleneğe ve halk zevkine muarız bir tenkici olarak bilinen Mimaroğlu, güdümlü musikiye olan düşmanlığını da, Prokofiyef bahsinin sağladığı fırsatlardan faydalanarak açıklamakta ve Sovyet Rusyadaki musiki anlayışını yermektedir. Batı memleketleri bestecilerinin musikideki araştırıcı çalışmalarını "burjuva tepkiciliği, gericilik, biçimcilik" diye vasıflandıran Sovyet sanat anlayışına karşı Mimaroğlu aynen, Sovyetlerin Batı için kullandıkları kelimelerle hücum etmekte, Sovyet musikisinin gerici olduğunu, çünkü ileri ve araştırıcı çalışmalara itibar göstermediğini; burjuva tepkiciliğinin sembolü olduğunu, çünkü Batı nın burjuva diye tanınan muhitlerinde Batının ileri musikisinin değil, Sovyet bestecilerinin musikisinin büyük rağbet gördüğünü; biçimci olduğunu, çünkü ondokuzuncu yüzyıl sonuna kadarki musikinin kalıplaşmış biçimlerine bugünkü Sovyet bestecilerinin körükörüne bağlı olduklarım öne sürmektedir.

İlhan Mimaroğlu
Dertli bir adam

"Geleceğe Bakış" adı altında eklediği artsözde yazar, yirminci yüzyılın ikinci yarısında on yıldan fazla bir süre ilerlemiş olduğumuz bugünlerde, kitabındaki onbir besteciye eklenecek güçte genç bestecilerin varlığını tanımakla birlikte, çoğunluğun güçsüz, şahsiyetsiz, kopyacı, ya da fırsatçı olduğunu belirtmektedir. Bu türlü bir öfkeli açıklamaya lüzum yoktur. Çünkü bütün çağlarda birkaç büyük besteci yanında, daha az Önemli veya hiç bir önemi olmıyan sürülerle besteci vardır. Bu bakımdan, yaşadığımız günlerin geçmiş günlerden hiçbir farkı yoktur. Günümüzde birçok küçük bestecinin varlığına Mimaroğlunun umutsuzlukla öfkelenmesi, yazarın öfkeyi arada bir baldan tatlı sayması yüzünden olsa gerek.

Bütün genelliğiyle "Onbir Çağdaş Besteci", bir yandan modern musiki konusunda Türkiyede yazılmış ilk kitap olması, öte yandan İlhan Mimaroğlunun bu konuyu çağdaş musiki meselelerini kendine dert edinmiş bir yazarın heyecanı, keyfi, sinirliliği ve öğretme kaygısıyla ele almış olması bakımından, yayın hayatımıza önemli ve ilgi çekici bir çalışma olarak katılmaktadır. Kitabın muhtevası dışında, onbir bestecinin kuşe kâğıdına basılmış fotoğrafları ve Aykut Sporelin hazırladığı sade fakat göz alıcı kapak da kitap için ayrı değerlerdir.

İstanbul

Halkoyu İçin kampanya

Beyaz şaçlı, genç ve . zarif kadın, karşısındaki gazeteciye telaşla:

"— Aman, Referandum kelimesini kullanmıyalım. Halkoyu hakikaten hem daha kolay, hem do çok daha güzel..'" dedi.

Olay, geride bıraktığımız haftanın sıcak bir gününde cereyan ediyordu. İstanbul halkı sabahtan heri akın akın plajlara dökülüyordu. Birçok kadınlar ise, şehrin iş merkezlerinde küçük çalışma odalarına kapanmış, kitaplardan not alıyor, zaman zaman heyecanlı konuşmalar yapıyorlardı. Kitaplar, 9 Temmuzda Halkoyuna sunulacak olan "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası" kitaplarıydı. Hanımlar bunun için bir kampanya açmaya karar vermişlerdi ve Haziran ayının yarısından İtibaren hemen hergün toplanıp bir program tesbit ettiler.

Beyaz ve modern saçlı genç kadın, C. H. P. Şişli Kadın Kolu Başkam İlhan Akpınardı. C. H. P. Şişli Kadın Kolu zaten Halkoyu için kampanya açmaya karar veren İlk kadın teşekkülü idi. İdare Heyetinde bulunan hukukçu iki üye, Saime Brav ile Solmaz Belül günlerden beri yeni Anayasanın maddelerini ve bu maddelerin Türk milletine sağlıyacağı huzur ve saadeti arkadaşlarına anlatıyorlardı. Fakat asıl önemli olan, bu maddelerin aydın üyeler tarafından anlaşılıp takdir edilmesi değildi. Önemli olan, bunların, hatta okuma yazma bilmeyen halka anlatılmasıydı. İşte bunun için bütün İdare Heyeti faaliyete geçmişti, çevrede herkes bu konuda aydınlatılacaktı. Hanımlar bu maksatla Esentepe, Kuştepe, Gültepe ve Feriköyde birçok gaziler tertiplediler, fazla kadın işçisi bulunan fabrikalara, bu arada likör fabrikasıyla emprime fabrikasına da gitmeye karar verdiler. Yeni Anayasanın halka anlatılmam onların kanaatlerince gayet kolay bir İşti. Yeni Anayasada bütün konular o kadar açık bir şekilde ele alınmış, öylesine iyi düşünülmüştü ki, onları okumak bile anlatmak için kâfiydi. Üyeler bu bakımdan güçlük çekmiyeceklerdi. Yalnız. önemli olan bir nokta vardı. Anayasa hakkında halka bilgi verirken, o topluluğu ilgilendiren maddeler üzerinde bilhassa durmak gerekiyordu. Böyle yapıldığı takdirde, Anayasanın yalnız aydını değil, bütün vatandaşları çok yakından ilgilendirdiği kolaylıkla meydana çıkacaktı. Anayasa bundan böyle her sınıfın, her mesleğin, her iş sabibinin, her vatandaşın malı olmalı, siyaset adamının inhisarından çıkmalıydı. Bu ise, ancak Anayasanın bir memleket için ne ifade ettiğini, en önemli dâvalardan en küçük meselelerimize varıncaya, her işe ışık tuttuğunu ve bizim gündelik dertlerimizle ne derece ilgili olduğunu anlatmakla kaabildi.

Avukat Solmaz Belül kitabından başını kaldırarak:

"__ Bir dakika arkadaşlar.." dedi ve ateşli bir sesle Yeni Anayasanın bir maddesini okudu.

Bu, ikinci kısımda 11. maddeydi ve temel hakların özünü tespit ediyordu. Hanımların hepsi de bu maddeyi çok beğeniyordu. Fakat daha ziyade fabrikaları dolaşıp işçi kadınlarla temasa geçecekleri için, üçün-

Kadın Gözüyle

Küçük Meseleler

Jale CANDAN

Hepimiz daima çok önemli işlerle meşgul olmayı seviyoruz. Üçümüz bir araya geldiğimiz zaman konuştuğumuz mesele, dâvaların halledilmesi, memleketin yükselmesi meselesidir. Bu, güzel birşey. Memleket meseleleriyle ilgilenen uyanık bir topluluk, memleketin en kuvvetli garantisi değil midir? Ancak, büyük meselelerin yanında bizi pek ilgilendiren küçük meseleler olduğuna da unutmamamız, biraz da bu küçük işlerle uğraşmamız gerekir.

Küçük meselelerimiz nelerdir ? Evvelâ toplum olarak huzurlu bir şekilde yaşamasını bilmiyoruz. Huzura, başkasının huzuruna, rahatına riayet ettiğimiz zaman kavuşacağımızı bilmiyoruz. Buna bence çocuktan başlamak şart. Sokakta oynıyan çocuklarımıza dikkat ediniz. Başlıca meşgaleleri gelip geçene sataşmak, satıcıyla alay etmek, bilhassa hususi arabalara muziplik yapmaktır. Bu bazen arabayı taşlamak veya önüne büyük bir taş bırakıp kaçmak gibi sadist bir şekil de almaktadır. Bu konuda arkadaşın başına gelen korkunç hikayeyi anlatmadan geçemiyeceğim. Edirneye gidiyorlarmış. Henüz şehre girmeden, yolun bir dönemecinde gizlenen çocuklar görerek durmuş ve onlarla ahbaplık etmiş, onlara yiyecek öteberi ikram etmişler. Fakat biraz sonra onlardan ayrılır ayrılmaz araba tekerlekleri Üzerinde kaymaya başlamış. Bozuk bir yol, ve kenarda uçurum! Zor kurtulmuş, arabayı durdurmuşlar. Bir de ne görsünler, yolda kocaman karpuz kabukları! Meğerse çocuklar onların ayaklarına karpuz kabuğu koyup neticeyi kollarlarmış.. Böyle şuursuz hadiselere Allah şükür her zaman tesadüf etmiyoruz ama çocuğun oyunu, büyüğün cemiyet içindeki tutumu, ilhamını hep böyle başkasına sarar veren, tahripkar, muzip bir zevkten alıyor.. Bu, çocuğun veya büyüğün kötülüğünden değil, yanlış bir terbiyeden ileri geliyor. Vatandaş olarak ziyan vermekten kaçınmak, memleketin, komşunun malını benimseyip korumak, başkalarının işiyle ancak elzem olduğu zaman meşgul olmak, yardımcı, müspet bir ruh taşımak... İşte çocuklarımıza küçük yaştan aşılamaya mecbur olduğumuz şeyler bunlardır. Bunlar vatan, millet ve bayrak şiirleri ezberletmekten de çok daha önemlidir.

Küçük meselelerimizden bir tanesi de, meselâ, sokakları temiz tutmak, umumun kollandığı yerlere, piknik sahalarına, helalara itina etmektir. Kötü bir adetimiz var: Evlerimizi temizler, kirimizi sokağa, komşunun bahçesine akıtırız. Otomobilde, otobüste, trende seyahat ederken elimize geçen süprüntüleri önümüze gelen yere fırlatıveririz. Bugün meselâ Ankara-İstanbul arasında işleyen yeni ve tertemiz otobüslerde herşey var da, çöp atacak bir kese kâğıdı bulmak imkânsız. İkramlar yapılıyor, müşteriye çiklet ve nane şekeri, kolonya tutuluyor, fakat müşterinin çöpü elinde kalıyor. Baha doğrusu, o canım yollara gidiyor, onları pisletiyor..

Amerikada kese kâğıdına verilen öneme hayret ettim. Amerikalı herşeyini atar, ama kese kâğıdını sıkısıkı saklar. Hattâ kese kâğıtlarım muhafaza için mutfak dolaplarında özel bölmeler vardır. Çöp, kese kağıdına konmadan hiçbir zaman çöp tenekesine atılmaz. Her taşıt vasıtasında plâstikten veya kağıttan bir torba bulunur, sokağa'çöp atılmaz. Dağ başı da olsa, bunun, birçok yerlerde büyük para cezası vardır.

Amerikalı, komşusunun özel hayatıyla hiçbir surette meşgul değildin. Ama yolda usulsüz araba kullanan, sokağa çöp atan birisini görürse üşenmez, derhal şikâyet eder. Umumu ilgilendiren meselelerde, yalnız bu meselelerde herkes herkesle meşguldür. Memleketimiz dünyanın cenneti. Miktar itibariyle az olmakla beraber, bugün bazı yerlerde güzel piknik sahaları da var. Halkın rahat bir şekilde, açık havada yiyip içmesi, eğlenmesi için sabit masalar ve sıralar konmuş, çöp kutuları da mevcut ama, ekseri çöpler gene yerlerde, konserve kutuları yerlerde, gazete kağıtları yerlerde...

Bunlar küçücük meseleler... Fakat memleketin yükselmesi dâvası gibi büyük dâvalara hizmet edebilir, unutmıyalım.

cü bölümle ilgilenip, üzerinde çalışmalar yaptılar. Yeni Anayasa, sosyal ve iktisadi haklar konularında hakikaten çok önemli değişiklikler getirmişti. Grev hakkı ve işsiz kalan liginin devletten iş istiyebilmesi gibi yeniliklerin işçi sınıfı üzerinde çok tesirli olacağı muhakkaktı.

Avukat Saime Brav, Anayasa kitabının her vatandaşın âdeta el kitabı olduğuna inanıyordu. Her vatandaş orada kendi meselelerini bulacak, haklarım ve ödevlerini onun sayesinde öğrenebilecekti. Sauna Brav belki bunun için yanında dâima birkaç tane Anayasa kitabı taşıyor, eşe dosta hediye ediyordu,

İlhan Akpınara göre en önemli konulardan biri de meselelerin aydınlığa çıkarılması, iyice anlaşılmasıydı. Çoğumuz birçok konular baklanda gelişigüzel ve kulaktan dolma bilgilerle konuşuyorduk. Meseleler basen bambaşkaydı. C.H.P. Şişli ilçesi Kadın Kolu bu inançla seminerler düzenliyordu. Her ayın ilk salı günü yapılan toplantılarda zamanın önemli konuları ele alınıyor ve enine boyuna didikleniyordu. Kurucu Meclis, Halkoyu ve daha birçok meselelerimiz hakkında ilgi çekici seminerler yapılmıştı. Yakın zamanda Nisbi Seçim ele alınıp şartları iyice anlatılacak, rivayet edildiği şekilde endişe verici olmadığı dile getirilmeye çalışılacaktı. Grev hakkı ise başka bir seminer konusu olacaktı.

Başkanın en çok üzerinde durduğu bir konu da tabiatiyle eğitim meselesiydi. 1119 üyeleri vardı ve bunların 600'ü okuma yazma bilmiyordu, Siyasi faaliyetler yasak olduğu müddetçe Şişli Kadınlar Kolu, eğitim seferberliğine katılma müsaadesini alamamıştı. Bu iş için hazırlıkları tamamdı ve siyasî partiye mensup teşekküllerin memleket eğitimine herhangi bir teşekkülden çok daha fazla hizmet edebileceğine inanıyorlardı. Okuma yazma bilmedikleri balda memleket meseleleriyle çok yakından ilgilenen birçok üyeler ise, dört gözle açılacak olan okuma yazma kurslarını bekliyorlardı.

Ev

Can boğazdan gelir

Mutfak evin en önemli yeridir. Ev kadınının hayatının büyük bir kısmı mutfakta geçer. Aile hayatının en zevkli saatleri de sofra başında geçen saatlerdir. Çoluk çocuk yemek saatinde, sofra başında toplanır, insan eşini dostunu en iyi sofra basında ağırlar. Mühim dâvaların bile dâima sofrada halledildiği söylenir. Bu böyle olmakla beraber, ev kadınının bütün saatlerini mutfakta öldürmemeye gayret etmesi gerekir. Bugünün kadını mutfakta pratik olmak ve mutfak işini organize etmek zorundadır. Bu bakımdan, buz dolabının artık lüks olmaktan çıkıp bir zaruret halini aldığını da unutmamak lâzımdır. Buz dolabı mutfak işinin organize edilmesinde baş rolü oynar.

Çarşı pazar işi

Mutfak işi çarşı pazarda başlar. Ev kadını alışverişi hiçbir zaman gündelik bir iş haline sokmamak, bunu haftanın muayyen günlerinde yapıp halletmelidir. Eski kiler sistemine dönmeye imkân yoktur ama, bakkaldan yarım kilo pirinç, bir kilo soğan veya patates almak ta akıl kârı değildir. Bu şekilde alışveriş hem zaman kaybına, hem para kaybına sebep olur; Her ev kadım bütçesini, hiç olmazsa onbeş günlük veya aylık kuru erzak alacak şekilde ayarlamalıdır. Toptan veya topluca "alışveriş. edildiği zaman, daha elverişli pazar yerlerinden, iyimaldan istifade etmek te mümkün olur. Kuru gıda maddelerini bu şekilde temin etmek, nihayet, mutfakta bunlara yer bulmaya bağlıdır ve her ev kadını, biraz gayretle bunu halledebilir. Taş sebze, meyve ve ete gelince, bunlar için buz dolabı şarttır: Mesela, kasaptan yarım kilo, bir kilo et almak dâima zararlıdır. Etten biraz anlamak lâzımdır ama, büyük parça halinde et alındığı takdirde bu dâva çok kolaylaşır. Bunun bir kısmının kıyma, bir kısminin parça et, bir kısmının kemik halinde ayrılarak evde muhafaza edilmesi çok daha ekonomiktir.

Böylece, bütün çarşı ve pazar işi iki gün alışveriş yapmakla halledilmiş ve haftanın en aşağı beş günü öğleye kadar çarşıda pazarda, mutfakta kaybedilecek saman kazanılmış olur. Çünkü yemeğin tertiplenmesi, malzemenin temini, insanı yemeğin pişirilmesinden çok daha fazla oyalar.

Liste tanzimi

Liste tanzim ederken ve çarşıda alısveriş yaparken de pratik olmayı unutmamak gerekir, İlk önce sıhhı kaideleri gözden uzak tutmamaya çalışmalıdır. Çok pişirilen, fazla muameleye tâbi tutulan yemekler sıhhi değildir. Alışverişi ona göre yapmalı. beresiz, taze sebzeye, iyi mala rağbet etmelidir. İyi mal dâima parası ile ölçülmez. Ev kadını gıda maddesinden anlamak zorundadır. Bu takdirde az para harcar, bazen iki kilo yerine bir kilo almakta daha isabet olduğunu anlar, ucuz pazar yerlerinden istifade edebilir. Listeyi tanzim ederken dâima kolayına bakmak, çok işli ağır yemeklerden kaçınmak, bugünün sosyal hayatının olduğu kadar, sıhhı şartlarının da bir zaruretidir. Kadın artık saatlerce yufka açamaz, hergün baklava, börek pişiremez. Alışveriş yaparken bilhassa bol vitaminli gıda maddelerine iltifat etmek, çocukların sağlığı bakımından da önemlidir. Alışverişten evvel listeyi piyasaya uydurmak zaruretini de kabul etmek gerekir. Çarşıda pazarda' Önce dolaşmak, günün en iyi ve en elverişli alışverişini yapmak bakımından önemlidir.

İş ekonomisi

Alışveriş nasıl haftada iki gün içinde halledilebilirse, aynı şekilde haftada iki günü yemek pişirme günü olarak ayırmak ta mümkündür. Meselâ, başka bir ev işiyle evde meşgul olduğu bir gün. bir ev kadını, o hafta için bazı yemekler hazırlıyabilir. Birkaç türlü zeytinyağlı yapıp buz dolabına koyar veya tekrardan ısınması gerekmeyen tatlılar, pasta ve çörek hazırlar. Yemeği tekrar ısıtıp yemek doğru olmadığı için sade yağlı yemekleri evvelden pişirmek katiyen doğru değildir. Ama bunları bile hazır vaziyete getirmek mümkündür. Meselâ muska böreğini hazırlayıp buz dolabında muhafaza etmek Ve gerektiği zaman kızartmak, kıymayı köfte haline sokup öyle muhafaza etmek, yemeklere katmak üzere buz dolabında daima bir miktar kavrulmuş kıyma, kuş başı et, et suyu bulundurmak mümkündür. Bunlar evvelden hazırlanırsa haftanın birçok günleri mutfakta sarfedilecek zaman bir saate kadar inebilir.

SİNEMA

Festivaller

XI. Berlin Festivali

Dev yapılı Pan American jet uçağı son derece modern ve göz alıcı hava alanına süzülerek indi. Uçağın tekerleklerinin yere değmesiyle birlikte polis kordonuyla çekişe çekişe ortalık yere kadar sızmış gençler kalabalığı dalgalandı ve elele tutuşmuş polisler kendilerini bütün güçleriyle tutmaya çalıştılar. Uçak geldi, döndü ve kulakları sağır edercesine çalışan motorun gürültüsü bir anda duruverdi. Gençler kalabalığı artık tutulur olmaktan çıkmıştı. Kordondan bir koşu fırlayıp kurtulan beş altı delikanlı, yaşlı iki Alman işçisinin zorlukla ite ite götürdükleri merdivene yapıştı ve göz açıp kapayıncaya kadar merdiven dev uçağın kapısına dayandı. Aynı anda gerideki-lerden bağrışmalar, şarkılar ve bir orkestra sesi yükseldi. Gençler çalgılarını getirmişler ve oracıkta orkestralarını da yoktan var edivermişlerdi. Uçağın kapısı açıldı ve merdivenin ağzında kıpkırmızı ve koskocaman bir ağızla, keten helvası rengi bir saç Ormanı göründü. Uzun boylu, iri yapılı ve geniş kalçalı kadın, iki kolunu birden De Gaulle'vâri havaya kaldırarak hayranlarının teşkil ettiği büyük kalabalığı selamladı. Kalabalık, merdivenleri getirenlerin liderliğinde üç defa "Yaşasın. Jayne!" diye bağırdı. Yaşasın Jane, bu davranışlar karşısında öylesine duygulandı ki ne yapacağım şaşırdı, yüzü kıpkırmızı "Canlarım benim, ciğerlerim!" gibisinden bir kaç söz etmeye çalıştı. Sonra geniş kalçalarım kıvıra kıvıra merdivenleri inmeye başladı. Polis kordonu aynı anda darmadağın oldu ve gençler Yaşasın Jane'in üzerine âdeta saldırdılar. Zaten ne olduysa o anda oldu ve gençler, sevdikleri yıldızı -Yaşasın Jane, Hollywood'lu Jane Mansfield'den başkası değildi- yakından görebilmek ve sesini duyabilmek amacıyla kadına çullandıklarında polis işe vaziyet etmenin gerekli olduğunu hemen kestiremedi. Ama, daha bir kaç saniye geçmeden Jane Mansfield'den canhıraş bir feryat kopunca düdükler ötmeye, ayrıca yolcu salonu kısmından da polisler gelmeye başladılar. İki dakika içinde mesele hallediliverdi. Kalabalık hayranlar sürüsü, yıldızın çevresinden uzaklaştırıldı ve, yıldız, üstü başı hallaç pamuğuna çevrilmiş, ayağındaki dekolte ayakkabının tekinin topuğu kırılmış, seke seke alandan' salona doğru yürüdü. Kalabalık arkasından hala "Yaşasın Jane!" diye bağırıp çağırıyordu.

Bir yandan da eskiler

Hâdise, geride bıraktığımız Lafta, içinde bir gün, Berlinin batı kesimindeki hava alanında geçiyordu ve Hollywood'lu yıldız Jane Mansfield, XI. Film Festivalinin şeref misafiri olarak o *gün* davete icabet etmekteydi..

Her yıl Haziranın son haftası ile Temmuzun ilk haftası arasında başlayıp biten Berlin festivali, 1950 yılından sonra ise birinci sınıf festivaller arasına katılmıştır. Başlangıç yıllarında yalnızca turist celbiyle şehrin varlığım duyurma bakımından önemsenen Berlin festivali, daha sonra yarı politik bir yön almış ve yılda on günlüğüne de olsa -yıllar yılı Doğu ile Batı arasında bir çekişme konusu olan- Berlin şehrinin adını andırmak ve kendini kabul ettirmek çabasını gütmeye başlamıştır. Bugün Berlin şehri için.festival pek o kadar önemli değildir. Dünyanın dört bucağından getirtilen gazeteciler yedirilip içirilmekte ve gerekli olan kıyaslamayı yapabilmeleri için de ayrıca özel otobüslerle komünist bölgesi olan Doğu kesimine de götürülmektedirler. Şehrin iç ve dış demiryolu ve metro işletmesini ellerinde tutan Doğulular, Batılıların bu davranışlarına mukabil bir davranışta bulunmaktan da geri durmamaktadırlar. Doğu da kendine göre bir festival düzenlemekte ve o da demirperde gerisi ülkelerinin gazetecilerini çağırmakta, yedirip, icirmekte ve gerekli olan kıyaslamayı yapabilmeleri"için de özel otobüslerle kapitalist bölgesi saydıkları Batı kesimine götürmektedir. Böylece ortada, yarı diş göstermeli, yarı hain hain gülümsemen garip bir komedi oynanmaktadır.

Batılıların bu yıl onbir yaşına basan film festivallerinin yeni jürisinde Uluslararası Sinema Yazarları Birliği Başkanı Marc Turfkruyer, yazar Frence Roche, İngiliz Film Enstitüsünden James Quinin, "Pather Panchali" ve "Aparajito" filmleriyle tanıdığımla Satyajit Ray. Amerikalı rejisör Nicholas Ray, II Tempo'dan Pier Luigi Rondi, Tiyatro ve Film tenkitçisi Hirotsugu Ozaki, rejisör Falk Harnack ve tenkitçi Hans Schaarwachter bulunmaktadır.

Kırkbeş ulusun -uzun metrajlı ve konulu bir flimle ilk defa olarak Türkiye de uluslararası bir festivale katılmaktadır- yüzü aşkın uzunlu kısa- festivali şehirdeki üç büyük sinemalı filmleriyle katıldıkları XI. Berlin da birden yapılmaktadır. Yarışma filmleri "Zoo Palast" ve "Film-Bühne Wien" sinemalarında gösterilirken, öte yarından "Atelier Am Zoo" da, hor yıl olduğu gibi bu yıl da eski ustaların klasikleşmiş filmlerini programına koymaktadır. "Atelier Am Zoo" sinemasının bu yıla ait ustaları, Richard Oswald, Billy Wilder ve Akira Kurusawa'dır. Richard Oswald'ın filmleri arasında "Unneimliche Geschichten" (1921, oyuncuları: Conrad Veidt, Reinhold Schünzel), "Carlos und Elizabeth" (1923. oyuncuları: Egede-Nissen, Conrad Veidt ve William Dieterle). "Alraune" (1930, oyuncuları:Brigitte Helm Albert Basser-

A. Karina ve Jean - Paul Belmondo "Kadın Kadındır" da

Fransayı yine "Yeni Dalga" temsil ediyor

man), "Der Hauptmann von Köpernick" (1930, oyuncuları: Max Adelbert, Kathe Haack), "Dreyfus" (1930, oyuncuları: Fritz Kortner, Henrich George, Albert Bassermann ve Oscar Komolka), "1914" -1931- ve "Ein Lied geht um die Welt" -1933- yer almaktadır.

Oscar galibi Wilder

Richard Oswald'dan sonra, eski usta olarak, Alman asıllı Amerikan rejisörü ve bu yılın "The Apartment -Garsoniyer"iyle Oscar galibi Billy Wilder'in filmleri gelmektedir. 1950 yılındaki "Sunset Boulvard"la başlayan liste, rejisörün son filmi "Garsoniyer" **.1960-** ile son bulmaktadır. Araya konulan Wilder filmleri, Kirk Douglas ve Jean Sterlig'in oynadıkla rı "Ace in the Hole-Diri Gömülenler" •1951-, Humprey Boğar, Audrey Hepburn ve William Holden'lı "Sabrina" -1954-, Marilyn Monroe ve Tom Ewell'li "The Seven Year Itch-Yaz Bekârı" -1955-, yine Audrey Hepburn ve Gary Cooper'li "Love in the Afternoon-ögleden Sonra Aşk" -1956-, **Tyrone** Power, Marlene Dietrich ve Charles Laughton'lı ""Witness for the Prosecution • Beklenmeyen Şahit" -1957-, Marilyn Monroe, Jack Lemmon ve Tony Curtis'li "Some Like it Hot-Bazıları Sıcak Sever" -1959- ve- Shirley MacLaine, Jack Lemmon ve Pred MacMurray'li "The Apartment -Garsoniyer" dir. Bir Alman, bir Alman asıllı Amerikan rejisöründen sonra, Japon sinemasının savaş sonrasında en *göze* çarpan rejisörü Akira Kurusawa gelmektedir. "Rashomon" (1951, oyuncuları: Toshiro Mifune, Takashi Shimura -nu), "Shichinin no Samurai" (1954, oyuncuları: Toshiro Mifune, Takashi Shimura), "Ikimono no Kiroku" (1955, oyuncuları: Toshiro Mifune, Chiaki Minoru), "Donzoko" (1957, oyuncuları: Toshiro Mifune, Isuzu Yamada) ve "Kumonosu-Ju" (1957, oyuncuları: Toshiro Mifune, Takashi Shimura) filmlerinin gösterimiyle "Atelier Am Zoo"da festivale paralel programını kapamaktadır.

Yarışmaya girenler

Festivalin programına göre birinci günü 23 Haziran- John Foster Dulleg Meydanının en ünlü yapısı Kongresshalle'de, belediye başkanı ve Ekim ayında yapılacak seçimlerde Şansölye adayı Willy Brand'ın bir açılış konuşmasıyla yarışmalar başlıyacak ve ilk olarak oyuncu, prodüktör, yazar ve rejisör Peter Ustinov'un "Romanoff and Julia"sı gösterilecektir. Baş rollerinde Peter Ustinov, John Gavin, Sandre Dee ve eskilerden Akim Tamiroff'un oynadıkları "Romanoff and Julia" -yazarı, prodüktörü rejisörü ve **bat oyuncusu Peter**

"Missisipi'nin Evliliği"
İki yüzlü bıçak!

Ustinov-, Shakespeare'in ünlü oyunu "Romeo ve Jülief'in daha bir niodernize ve günümüze uygulanmış şeklidir. Tiyatro oyunundaki iki düşman aile burada yerlerini Doğu ve Batı bloklarına ve komünizmle demokrasi anlayışa bırakmakta ve Peter Ustinov "Dört Albayın Aşkı"ndaki gibi konuyu her iki yanı. da alaya alan bir gözle işlemektedir. Concardia adlı küçük bir ülkede geçen olaya göre, diktatör "General", ner iki yanı da gayet güzel idare etmekte ve kendisiyle ülkesinin çıkarım bu yolda» sağlamaktadır. Ülkedeki iki büyük blokun elçiliklerindeki yine iki genç arasında -Amerikan Freddie (Gavin) ile Rus elçisi İgor (Tamiroff)un kızı Julia (Sandra **Dee)-** başlayan aşk, giderek bacayı sarmakta ve hem iki elçilik ve hem de diktatör General güç bir durumda kalmaktadır. Aradaki -her iki yanın çekişmelerinin yersizliğini ve gülünçlüğünü ortaya koyan olaylar sonunda-diktatör, Shakespeare'in tersine olarak hikâyeye dilediği akısı vermekte ve bir büyük şenlikle iki genci evlendirmektedir.

Peter Ustinov'un "Romanoff and Julia"sından sonra sırasıyla, rejisör Hrishikesh Mekhurje'nin "Anuradha" sı (Hindistan), Kurt Hoffmann'ın İsviçre adına katıldığı "Der Ehe des Hern Missisipi" (oyuncuları: O. E. Hasse, Martin Held, Charles Regnier), Dae Jin Kang'ın "Mabu" (Kore), "Qîuestion Seven-Yedi Problem" (A. B. D, Reji Stuart Rosenberg, oyun**cuları: Michael Gwynn, Erik Shumann ve Christian de Bresson) Ralph Thomas'ın "No Love for Johnnie- Johnnie Aşk Yok"u (oyuncuları: Peter Finch, Marie Peach ve Billy Whitelaw), baş rollerinde Rüştü Abbas ile Magda'nın oynadıkları "Almurahikat-Genç Asiler" (Birleşik Arap Cumhuriyeti), Akira Kurusawa'nın "Warniyut su Hodo Yoku Nemuru - Kötüler Rahat Uyur"u (Japon), Sophokles'in ayni adlı tragedyasından George Tzavellas'ın sinemaya aktardığı "Antigone"si (oyuncuları: trene Pappas ve Manos Katrakis, Yunanistan), Eli Petri'nin "L'Assassino - Katü"i (İtalya, okuncuları: Marcello Mastroianni ve Micheline Preste), Ratana Pestonji'nin. "Kara îpek"i (Tayland), Michel Drach'ın "Amelie ou le Temps d'aimer - Amelie, ya da Sevişme Çağı" (oyuncular: Marie - Jose Nat ve Jean Sorel, Fransa), Matti Kassila'nın "Tulipunainen Kyykhen" (Finlandiya), Walter Guimaraes Motta'nın "A Morte Comandoo Cangaço - Cangaceiroların Sonu", Wang Hoo'nun "14000 Whitness-14000 Şahit'i (Çin), Daniel Tinayre'nin "La Potota - Teddy Boys"u (Arjantin), George Schaffer'in bir başka açıdan Shapeare uygulaması "Mackbeth"i (İngiliz, oyuncuları: Maurice Evans, Judith Anderson ve Malcolm Keen), Jean - Luc Godard'ın "Une Femme est un e femme - Kadın Kadndır"ı (Fransa, oyuncuları: Karina, Jean Paul Belmondo ve Claude Brialy), Memduh Ünün "Kırık Çanaklar"ı (Türkiye, oyuncuları: Turgut Özatay, Lâle Oraloğlu, Mullâ Kaynak ve Salih Tozan), Michelangelo Antonioni'nin "La Notte - Gece"si (Kurusawa, Godard ve Bernhard Vicki ile birlikte yarışmanın en iyi film ve en başarılı rejisör armağanı adayı, İtalya, oyuncuları: Marcello Mastroani, Jeanne Moreau ve Bernhard Vicki- Charles Waltera'un hafif meşrep komedisi "Two Loves - İki Aşk" (A.B.D., oyuncuları: Shirley Maclaine, Laurence Harvey ve Jack Hawkins), Bernhard Wicki'nin "Das Wunder des Malachias ? Malachiası Hârikası" ve son olarak da "Yeni Dalga"dan Philip de Broca'nın "L'Amant de Cinq Jours - Beş Günlük Sevgili" (Fransa, oyuncuları: Micheline Presle, Jean Seberg, Jean Pierre Cassel ve François Perier) gösterilecektir. Yarışma dışı olarak bir tek A.B.D. filmi vardır ve Perlberg - Seaton çiftinin ortaklaşa hazırladıkları müzikli bir komedi olan "The Pleasure of his Company" (reji: George Seaton, oyuncuları: Fred Astaire, Debbie Reynolds ve Lilli Palmer'dir) yarışmanın son gününde özel olarak gösterilecektir.**

S A N A T

Haberler

Yaz turnesi..

Geçen mart ayı içinde başkente gerçekten güzel ve orijinal kir tiyatro kazandıran Birleşmiş Oyuncular "Meydan Sahnesi" yaz turnesine başladı.

Bu turnede, başkentte oynadıkları "İndekiler", "Evdeki Yabancı", "Şapka Dolusu Yağmur" oyunlarından başka M. Brawn'nın "Dolap", C. Magnier'nin "Evlenmek İstiyorum" adlı iki oyununu da oynıyacaklar.

Devlet Tiyatrosu gibi, başkente kol budak salmış, devlet babanın güçlü korunma kanadının serin gölgesinde gelişip duran bir teşekkülün yanısıra, tiyatro askını, göz nurunu, el emeğini ortaya koyarak seviyeli bir özel tiyatro kurmanın ve yaşatmanın güçlüğü ortadadır. Bu yönden bu ülkücü küçük topluluğun gelişimini gerçekten desteklemek gerekmektedir.

Birleşmiş Oyuncular bu yılki ilk turnelerine Adapazarından başladı, lar. Sonra sırasıyla Gölcük, İzmit, Balıkesir, İzmir, Manisa ve Denizlide temsiller verecekler ve yeni mevsimi gene "Meydan Sahnesi'nde açacaklardır.

Turneye Adalet Ağaoglu, Mahir Canova, Çetin Köroğlu, Esin Avcı, Galip Kardam, Güneşi Akol, Üner İlsever, Kartal Tibet, E. Kardeşeci katılmaktadır.

Sanat sergisi

Konyada 24 hazirandan 1 temmuza kadar süren bir Sanat Sergisi düzenlendi Son aylar içinde çeşitli illerimizde ve İlçelerimizde görülen kıpırdanış Konyada en anlamlı bir gösteriyle daha da zenginleşmiş oluyor. İllerimiz, ilçelerimiz İlgiyi toplamak için özelliklerine göre festivaller, törenler düzenlemektedirler. Konya bu yönden geniş bir hazineye sahiptir. Aydını da, sanatçısı da, sanatseveri de bol bir ilimizdir. Bu kere Milligitim Müdürü Fethi Kısagunün başkanlığında sanatçı öğretmenler Ali Çiçekli, Cevat Cangatın, Erdoğan Munis, Kemal Orun düzenlediği Sanat Sergisi, Konyalılara bir hafta süren bir sanat hayatı yaşatmıştır. İlk gün Vali ve Belediye Başkam Rebil Karatekinin -Konyalılar yıllardan beri ilk defa gerçek bir valiye kavuştuklarını, bir başka yere nakledilecek diye korktuklarını söylemektedirler, açış konuşmasından sonra Fethi Kısagün ve Kemal Or birer konuşma yapmışlar ve saat 18'de Cevat Çangatın yönetiminde koro bir konser vermiştir. Aynı gün ressam Erdoğan Munisin 4. Resim Sergisi açılmıştır.

İkinci gün saat 17.30'da "Enstrüman Sololar"ı dinlenmiş, Ali Çiçekli yönetiminde "Sanatın Anadoluya Yönelmesi" konusunda bir açık oturum düzenlenmiştir.

Üçüncü gün "Halk Türküleri" konseri verilmiş, "Konya el işleri ve bezemeler" konusunda Erdoğan Munis konuşma yapmış, saat 18.30'da Kemal, Or "Halk Şiirinden Örnekler" okumuştur.

Dördüncü gün, 17.30'dan 18,30a kadar "Sololar", "Klasik Batı Müziği", "Resimde Empresyonizm", "Bugünkü Türk Şiirinden Örnekler" adlı konser ve konferanslar verilmiştir.

Beşinci gün, "Sololar"la başlıyan program "Resimde Kübizn ve Fovizm" adlı bir konferansla devam etmiş ve "Konyalı §airler"in kendi eserlerini okumalarından sonra nihayete ermiştir.

Altına günün programında "Caz Müziği" ve "Resimde Abstre Sanata Giriş" konulu bir konferansla "Öğrenci Sairler'in şiirleri yer almıştır.

Yedinci gün, plâklarla çalman "Klasik Müzik'le başlamış, '"Günümüzün Resim Sanatı" konulu bir konferansla devam etmiş ve ziyaretçilerin "sanat konuşmaları"yla bitmiştir.

Serginin son günü "Hafif Batı Müziği" konseri verilmiş, "Serginini' Açık Eleştirmesi" yapılmış ve "Kapanış Konuşmaları"yla, Konyanın "1. Sanat Sergisi" kapanmıştır.

Bu serginin, daha da gelişerek, her yıl tekrarlanması hem Konya için, hem gelişen Türk sanatı için elbette yararlı olacaktır

Beni ne İtler ısırdı!.

Şair Hasan Hüseyini, bundan bir süre önce Kavaklıderede, her gün banyolar yapan, özel yataklarda yatıp, hanım kucaklarında dolaşan bir, köpek ısırmış. AKİS'e geldiğinde bunu anlatmış. Bu küçük olaydan -Hasan Hüseyine göre küçük olay- en çoy telaşa düşen de hikayeci Orhan Duru. Ne de olsa serde "veterinerlik; var. Uzun uzun, bilimsel açıklamalarla hemen kuduz aşısı olmasını salık vermiş. Vermiş ama, Hasan Hüseyinin umursadıgı yok. Şimdi Orhan Duru gün sayıp duruyor, Hasan Hüseyine de pek yaklaşmıyor, ne olur ne olmaz diye. Bir Anadolu çocuğu olan, ömrünün uzun yıllarım da Anadolunun köyünde, kasabasında geçir» miş olan Hasan Hüseyin:

"— Kardeşim" diyor, "senin dediğin gibi olsa, bütün Anadolu kuduz olur be! Hem sonra, şu geçen on yıl içinde benine itler ısırdı, bir bilsen!.. Bir el bebek gül bebek köpek ısırmış, ne çıkar!.."

RADYO

ANKARA
Yeni Programlar

Ankara Radyosu, evvelki haftanın ortalarında birgün yeni yaz programlan devresine girdi. Bu konuda basına ne bir açıklamada bulunuldu, ne de yeni programları çevreye duyurmak için herhangi bir teşebbüse geçildiği görüldü. Gerçi o perşembe günü saat 21'de başkent radyosunda yeni programlarla ilgili bir program yayınlandı ama, bu gayret Batı anlayışıyla çalışman gereken bir radyo için hiç te yeterli değildi Programların tanıtılmasında görülen bu ihmalin sebeplerine gelince, programların ve Ankara Radyosunun çalışma yetersizliği, başlıca sebepler arasında gösterilebilir. Yeni programların çoğunluğunu hafif müzik programları teşkil etmektedir. Radyolarımız plak bulamazken, buldukları zaman da bu plâkları satın almak için rahatça para ayıramazken, oradan buradan tedarik edilen plâkları bir takım konuşmalarla lanse etmeye çalışmak neye yarar acaba 7

Yeni programlar arasında dinleyiciye bir şeyler öğreten, öğretmekten vazgeçtik, hiç olmazsa şöyle yeni fikirler veren saatler yok denecek kadar az. Bu gayeye hizmet İçin yapılan biraz kaliteli programların ise ne kadar mikrofonda kalabileceği ayrı bir konu. Hakkında defalarca yazılan, eksiklikleri defalarca belirtilen Ankara Radyosunun halâ eski minval üzere çalınmasının, bir türlü doyurucu program yapamamasının sebeplerini burada bir defa daha açıklamak artık yersiz. Fakat başkent radyosunun yaz programları devresinin ilk gününde, bu programların hazırlanışına şöyle bir bakmak her halde yerinde olacaktır.

İlgisizlik

Bilindiği gibi, Ankara Radyosunun zaman zaman dinlenen programlan arasında "Devamı Yarın Akşam" programı vardı. Artık bu programa veda edilmiş bulunuluyor. Çünkü, bu programı hazırlamak için gerekli iki kişi Ankara Radyosundan ayrıldıktan sonra, onların yerine hiç olmazsa bir kişi almak kimsenin aklına gelmemiştir, "İşler nasıl olsa yürür, adam almaya lüzum yok" düşüncesi yalnız başkent radyosunun değil, diğer radyolarımızın da belini büken on büyük sebeplerden biridir.

Hatırlanacağı gibi, bir zamanlar Ankara Radyosunda İlhan Mimaroğlu nun hazırladığı "Caz Sanatı" isimli bir program yayınlanırdı. Günün birinde bu program, İlhan Mimaroğluna haber verilmeden, birdenbire ve durup dururken kaldırıldı. İlhan Mimaroğlunun, bu programı, Ankara Radyosu için İstanbulda kendi plâklarıyla ve binbir sıkıntı içinde hazırladığını kimse düşünmedi veya program füze devrine yakışır bir hızla kaldırıldığı için kimse bunun sebepterini düşünmeye vakit bulamadı. Programın kaldırıldığını öğrenen ilhan Mimaroğlunun hayretini ölçmeye imkân bulunamasa gerek. Şimdi Mimaroğlunu ikinci bir sürpriz bekliyor: Ankara Radyosunun yeni yaz programlan arasında "Caz Sanatı"-nın da yer aldığını, basılı haftalık programlardan öğrenmek kaabil! Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu! Halâ intizamsızlık, halâ düşüncesizlik hâlâ programsızlık niye ? Bakalım Mimaroğlu birdenbire kaldırılan programının yine birdenbire yayma konmasını kabul edecek mi?

Kimler program yapıyor ?

Başkent radyosunun bu program devresinde de acayip şahıslar program yapacağa benziyor. Spikerler, idarecileri büro memurları kolları sıvayıp işe girişmişler! Bu konuda kendilerinin hiç suçu yok. Fakat bir radyo idaresi kalkar da bir spikere, bir daktiloya veya bir İdari İşler Şefine progran verirse, o radyo idaresinin programcı yetiştirmek için yapılması gerekeni hâlâ yapamadığı ortaya çıkar. Demek ki radyo İdarecileri ve radyo idaresini ellerinde tutan yüksek kademedekier radyoculuğun daha A'sına bile önem vermeyi bilmemektedirler. Bunu akü etmedikçe de ne kendilerinden, ne de radyolarımızda çalışanlardan bir şeyler bekliyebillriz. Dün Ankara Radyosunda onun bunun program yapmasına itiraz edenler de bugünden itibaren program yapmaya başlıyorlar. Yâni onlar, ötekilerin program yapmasına artık itiraz etmiyecekler!

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

Sermayesi 20.000.000 T. L. Merkezi: İstanbul

Şubeleri:

İstanbul	İzmir	Samsun
Beyoğlu	Ankara	Konya
Galata	Yenişehir (Ankara)	İskenderun
Kadıköy	Adana	Mersin
Osmanbey	Çapa	Bursa
Hasköy	Edirne	Bakırköy
Beyazıt		

HERNEVİ BANKACILIK MUAMELÂTI-BÜTÜN YABANCI MEMLEKETLERDE MUHABİRLER

Telgraf adresleri: Umum Müdürlük: Bankorgen- İstanbul Şubeler: Bankor

MAKİNA ve KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU

Kırıkkale Çelik ve Pirinç Fabrikaları mamullerini piyasaya arzetmiye başlamıştır.

Halitalı çelikler - sıcak ve soğuk çekilmiş.

Halitalı dövme çelik malzeme

Çelik döküm malzeme

Her nev'i bakır, pirinç ve bronz malzeme
(çubuk, tel, boru, levha, şerit)

MAKİNA VE KİMYA ENDÜSTRİSİ KURUMU — ANKARA

	Tel:	13 25 86
İstanbul	Tel:	44 98 49
Ankara Mağazası	" :	11 14 71

(Basın - 11332) — 44